

Vak 61

Prijs 30 Cent

Aan Nederlands Protestanten.

et „Huis op de

steenrots”,

DOOR

H. ERMANN,

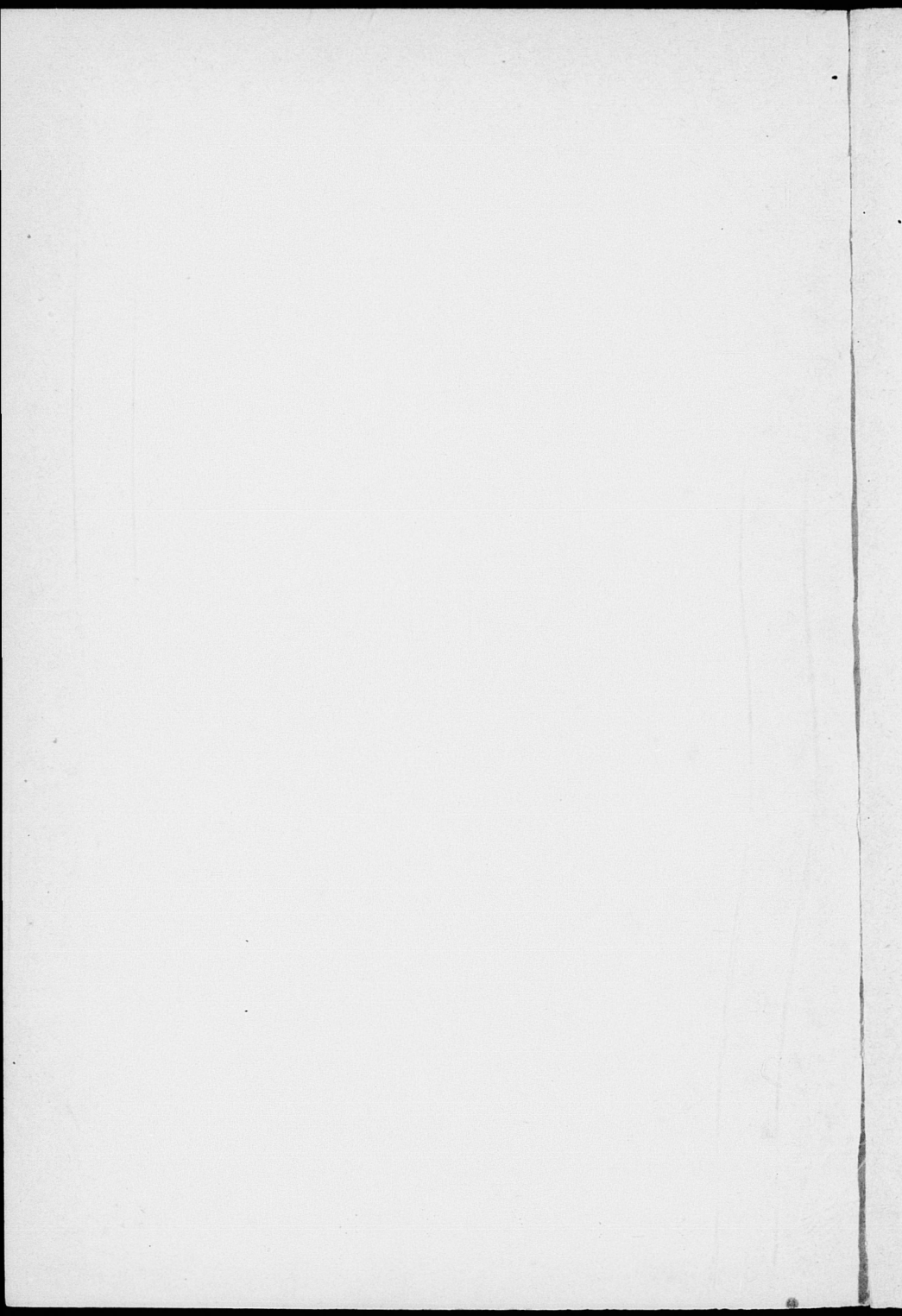
Leeraar aan 't Gymnasium te Katwijk aan den Rijn.

AMSTERDAM,

C. L. VAN LANGENHUYSEN,

1895.

HET „HUIS OP DE STEENROTS”.

STOOMDRUK. - EDUARD IJDO. - LEIDEN.

Vol 61
122

AAN NEDERLANDS PROTESTANTEN.

Het „Huis op de Steenrots”

DOOR

H. E R M A N N,

Leeraar aan 't Gymnasium te Katwijk aan den Rijn.

AMSTERDAM,
C. L. VAN LANGENHUIJSEN,
1895.

„Wij moeten de eenheid zoeken, niet maken, maar zoeken.... Rome is nog altijd groot en het Protestantisme vaak zoo zwak door inwendige verscheuring en verdeeldheid.”

De Nederlander, 9 Dec. 1894.

Een geloovig predikant die nog aan de H. Schrift een goddelijk gezag toekent, haar beschouwt als Gods Woord en als den eenigen regel van geloof en leven en ook de *Drie Formulieren van Eenigheid*, namelijk de *Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, den *Heidelbergschen Catechismus* en de *Leerregels van Dordrecht* waardeert als „hoog te schatten getuigenissen der Kerk, tot verklaring en **bepfestiging** der Goddelijke waarheden,” ¹⁾ heeft vriendschap aangeknoot met een Roomsche-Katholieke geestelijke. Beide vrienden bezoeken elkander dikwerf en spreken dan met onderling goedvinden over geloofszaken. Als fatsoenlijke lui houden zij den goeden toon; dat is eene stilzwijgende voorwaarde, nochtans hebben zij uitdrukkelijk bepaald niet kittelachtig te zijn en uit liefde voor de waarheid zich rondborstig te uiten. Menig vraagpunt was reeds op het tapijt gebracht, doch een der voornaamsten bleef nog onaangeroerd: het primaatschap van Petrus en diens opvolgers.

De vrienden kwamen overeen ook omtrent dat teere onderwerp elkander den pols te voelen. Zoo zaten zij den 6 Januari 1895 bij elkaar. De Roomsche-Katholieke geestelijke dien wij met de letter H aanduiden begon het volgende gesprek :

¹⁾ *De goddelijke waarheden* door J. H. Donner, 2e druk, blz. 2.

H. Wat verstaat gij door de Kerk of gemeente van Christus?

G. „De vergadering van alle ware geloovigen.” (Ds. J. H. Donner) ¹⁾.

H. Waar is de Kerk?

G. „Hier op aarde en in den Hemel.” (Ds. A. Hellenbroek) ²⁾.

H. Hoe wordt de Kerk op aarde genoemd?

G. „De strijdende Kerk.” (Ds. A. Hellenbroek).

H. Hoe wordt de Kerk in den Hemel genoemd?

G. „De triumfeerende Kerk.” (Ds. J. H. Donner).

H. Zijn dat dan twee onderscheidene Kerken?

G. „Neen; het zijn maar twee verscheidene gedeelten van eene en dezelfde Kerk.” (Ds. A. Hellenbroek).

H. Is er meer dan eene Kerk?

G. „**Neen!**” (Ds. A. Hellenbroek).

H. Is er altijd eene Kerk?

G. „Ja; Matth. 16:18: „*En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze Petra zal ik mijne Gemeente*” (de vergadering van alle geloovigen) „*bouwen en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen*” (Ds. A. Hellenbroek).

H. Hoedanig is de macht der Kerk?

G. Zij is eene bedienende macht, onder het eenig Hoofd der Kerk, Jezus Christus. — „*Noch zult gij meesters genoemd worden; want één is uw Meester, Christus,*” (Matth. 23:10). (Ds. Donner).

H. Wat beteekenen die woorden?

G. Dat het verkeerd is met de Roomschen „eene zichtbare en uitwendige eenheid der Kerk onder haar zichtbaar

¹⁾ De goddelijke waarheden.

²⁾ Voorbeeld der goddelijke waarheden.

hoofd, den Paus" te leeren. „De Paus is de Antichrist", zegt Ds. Hellenbroek. De macht der Kerk is eene bedienende macht.

H. Waarin bestaat die macht?

G. „In het gebruik van de sleutelen des Hemelrijks" (Ds. Hellenbroek), en „de sleutelen des Hemelrijks zijn twee: de verkondiging des H. Evangelies en de Christelijke **ban**" (Ds. Donner) „of uitsluiting uit de Christelijke gemeente," zegt de Catech. (Zondag 31).

H. Komt die **ban** of uitsluiting ook van de **bedienende** macht, of m. a. w. oefenen zij, die iemand bannen of uitsluiten, een bedienende macht?

G. Ja, doch alleen zij hebben die macht, die daartoe aangesteld zijn door de gemeente.

H. Is het zeker, dat gij door „*sleutelen des Hemelrijks*" de verkondiging des H. Evangelies en den Christelijken ban te verstaan hebt?

G. Ja. Want Matth. 28:19 zegt: „Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles, wat ik u geboden heb."

En aangaande den ban lees ik in Matth. 16:18, 19: „En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze *Petra* zal ik mijne gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen. En ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der Hemelen; en zoo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn."

H. Dus door „de verkondiging des heiligen Evangeliums" wordt het hemelrijk den geloovigen opengedaan of den ongelooovigen toegesloten?

G. Ja.

H. Onder het bestuur van Calvijn werd in 1561 te Genève een kerkelijke wet gemaakt, die bepaalde, dat er elken dag twee of drie preeken moesten gehouden worden. „Wie de preek verzuimde, werd gestraft. Op Zondagen was iedereen verplicht — op straffe van 3 sous (volgens de hedendaagsche geldswaarde 3 frank) — de preek bij te wonen; op de dagen der week moest om bovengemelde boete te ontgaan minstens één lid der familie aanwezig zijn.” ¹⁾ Ging dat kerkelijk voorschrift ook uit van de bedienende macht?

G. Zeker.

H. En hun die „onder den Christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren”, wordt het hemelrijk toegesloten, en „wanneer zij waarachtige beterschap beloven en bewijzen” wederom ontsloten, niet waar?

G. Zoo is het volgens den 31sten Zondag van den Catechismus.

H. Maar gij zijt niet zeker, dat deze uitlegging de ware is, want de Catechismus, het werk van Ursinus, „is onvolkomen en kan feilen bevatten. En van die onvolkomenheid van Ursinus' werk kan elk zich overtuigen, die het met onpartijdigheid in oogenschouw neemt en aan Gods Woord in den Bijbel ten toets brengt,” zegt Dr. G. D. J. Schotel. En daarom voegt hij er bij: laten wij trouwe houden „aan de leus onzer vaderen: de Bijbel en de Bijbel alleen.”

G. Dat zegt Dr. Schotel, maar wat besluit gij daaruit?

H. Ik heb het reeds gezegd: gij zijt niet zeker, dat die

¹⁾ F. W. Kampschulte, *Johann Calvin*. Leipzig I, 457; vgl. S. 449, 450.

uitlegging van „sleutelen des Hemelrijks” de ware is. Gij hebt geen onfeilbaar leeraarsambt.

Ik heb echter een ander bezwaar. Die woorden zijn gesproken tot Petrus.

G. Niet enkel tot Petrus, want deze had uit naam van allen gesproken, dus spreekt Christus, zich tot Petrus richtende, ook tot *allen*.

H. Daarop zal ik u aanstonds antwoorden. Eerst moet ik u vragen: Wat zeide Christus, toen Andreas zijn broeder Simon tot Hem leidde?

G. En Jezus hem aanziende, zeide: „Gij zijt Simon, de zoon van Jonas, gij zult genaamd worden **Kefa**, hetwelk overgezet wordt Petrus.” (Johann. 1 : 43).

Matth. 10 : 2 schrijft: „Simon, gezegd Petrus,” en Mark. 3 : 16: „En Simon gaf hij den *toenaam* Petrus,” en Lukas 6 : 14: „Simon, welken hij ook Petrus noemde.”

H. Jezus heeft derhalve aan Simon een tweeden naam gegeven en hem **Kefa** genoemd; dat is een Arameesch woord en beteekent rots, steenrots, en zoover wij weten is dat te voren *nooit* een eigennaam, de naam van een persoon geweest.

G. Nu, wat wilt gij daarmee?

H. Dunkt u niet, dat Christus door zulk een naam aan Simon te geven, bepaald iets van plan was, b. v. hem eene bijzondere waardigheid of macht te verleenen?

G. Men zou geneigd zijn het te denken.

H. Welnu, Hij verleende hem eene waardigheid, en welke die waardigheid was, heeft Hij later duidelijker uitgelegd.

G. Laat hooren.

H. Toen Petrus de heerlijke belijdenis had afgelegd: „Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods,” ant-

woordde Jezus: „Zalig zijt gij Simon, Bar (zoon van) Jona! want vleesch en bloed heeft u *dat* niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is. En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus (Kefa), en op *deze* Petra zal ik mijne gemeente (Kerk) bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen. En ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen; en zoo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.” (Matth. 16:17—19).

Wat dunkt u, zijn die woorden tot Petrus gesproken of niet?

G. Ik herhaal het: niet enkel tot Petrus, want deze had uit naam van allen gesproken, dus spreekt Christus, zich tot Petrus richtende, ook tot allen.

H. Ten eerste, vriend, blijkt uit *niets*, dat Petrus uit naam van allen gesproken had. Vervolgens hoe is 't mogelijk, dat Christus' woorden: „Zalig zijt gij Simon, Bar Jona... En ik zeg u, dat gij zijt Petrus [Kefa = steenrots] en op *deze* petra [Kefa] zal ik mijne gemeente [Kerk] bouwen,” op *allen* terugslaan?

Waarom heeft Christus Simon Kefa [= *πέτρος*] genoemd, indien dit niet iets bijzonders in Simon beteekenen moest?

G. Maar ik lees bij Johannes 20:21—24: „Jezus dan zeide wederom tot *hen*” (namelijk tot de discipelen, zooals blijkt uit vers 20): Vrede zij ulieden! gelijkewijls mij de Vader gezonden heeft, zende ik ook ulieden. En als Hij dit gezegd had, blies Hij *op hen*, en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest. Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zoo gij iemands *zonden* houdt, *dien* zijn zij gehouden.”

H. Wij, Katholieken, leeren, dat met deze woorden de

Heer aan zijne Apostelen de macht gaf om in het Sacrament der Boetvaardigheid de zonden te vergeven en te houden.

Dat is een gedeeltelijke macht, aan alle Apostelen geschonken; hier en in Matth. 18 spreekt Christus tot *alle* Apostelen en belooft hun een macht, die hun *allen* gemeen zal zijn, doch in hoofdst. 16 richt de Heiland het woord alleen tot Petrus en belooft hem tot loon zijner belijdenis een bijzonder voorrecht. Ofschoon Petrus derhalve de bovengemelde macht met de Apostelen gemeen heeft, bezit hij daarenboven nog eene *bijzondere* macht, die niemand der overige Apostelen bezit.

G. Waaruit wordt dat bewezen?

H. Bij voorbeeld uit de woorden bij Matth. 16:18: „En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze *petra* (steenrots) zal ik mijne gemeente (Kerk) bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.” Dit vers is met het volgende door 't woordje **en** verbonden: „**En** ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen” enz. Ook zou anders vers 17—19 allen redelijken zin missen. Vers 16 luidt: „En Simon Petrus, antwoordende, zeide: „Gij zijt de Christus, de Zoon des levendigen Gods.” En toen sprak de Heiland: „Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u *dat* niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is. En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus en op deze *petra* enz. enz.”

G. De Heiland bedoelde: *Uw geloof is de petra*, en op deze petra zal ik bouwen.

H. Dat heeft Christus niet gezegd, maar wel: Simon Bar-Jona, **gij** zijt Petrus (Kefa) en op deze petra (Kefa) zal ik bouwen.

G. Ik heb nochtans eene groote moeielijkheid uit Augustinus, den bisschop van Hippo († 430), die volgens de

schrijfster van *De Geschiedenis der Christelijke Kerk* ¹⁾ „wellicht meer dan allen voor de Kerk ten zegen is geweest.” Augustinus schrijft: „Ik heb ergens van den Apostel Petrus gezegd, dat de Kerk op hem als op de rots is gebouwd.... maar ik weet hetgeen door den Heer gezegd is: Gij zijt Petrus enz. later zeer dikwijls zóó te hebben verklaard, dat zou verstaan worden: op Hem, dien Petrus beleden heeft.... Want hem (Simon) is niet gezegd: Gij zijt *petra*, maar gij zijt Petrus; de *petra* was Christus... De lezer moge kiezen welke van die twee meeningen de waarschijnlijkste is.” ²⁾,

Gij ziet dus, dat die Kerkleeraar **Christus** als de rots, de *petra* aanwijst.

A. Omdat Augustinus den lezer *kieszen* laat, kan zijn gezag niet tegen ons worden ingeroepen, want wij hebben reeds bewezen, dat *petra* in dien tekst niet op Christus *kan* terugslaan.

Vervolgens teekent Bellarminus zeer juist aan: „Augustinus vergiste zich enkel hierom, wjl hij de Hebreeuwsche taal niet kende; want zijn bewijs luidt, *omdat* niet gezegd is: Gij zijt *petra*, maar gij zijt Petrus... Had hij geweten dat Kefa niets anders beteekenen kan dan *petra*, en de Heer verklaard heeft: Gij zijt *petra* en op deze *petra* enz., zou hij aan de waarheid van ons gevoelen niet getwijfeld hebben.” ³⁾.

G. Maar Origenes noemt elken navolger van Christus een *petra*, waarop de Kerk gebouwd wordt.

H. In zekeren zin is dat zeer juist, maar het is hier niet de bedoeling van Christus. ⁴⁾.

¹⁾ Met een voorwoord van J. H. Donner, 2de druk.

²⁾ *Retract.* l. 1, c. 21; Migne 32, 618.

³⁾ *De Rom. Pont.* l. 1, c. 10.

⁴⁾ Palmieri, *De Rom. Pont.* p. 317 seq.

G. Daar zijn echter nog eenige Kerkvaders, die den tekst anders verstaan.

H. Dat wil zeggen: zij maken in dat geval zedelijke toepassingen, zooals Origenes, maar leggen den tekst niet anders uit dan wij."

Bellarminus ¹⁾, Petavius ²⁾, Passaglia ³⁾ enz. geven een heele reeks van Kerkvaders, die eenstemmig den tekst verstaan zooals wij.

G. Kan die tekst niet verklaard worden als volgt:

Toen Christus tot Petrus gezegd had: „En ik zeg u ook, dat gij zijt Pjetrus,” wees Hij eensklaps als met den vinger op zichzelf en zei toen: „En op deze petra (steenrots, d. i. op *mij*) zal ik mijne gemeente (Kerk) bouwen.”

H. Dat is al een heel willekeurige uitleg. Staat dat in de H. Schrift?

G. Het is de uitleg van Christoph Wolf, Salmasius, Chrysander enz.

H. Zijn die personen onfeilbaar? Zie eens, hoe geweldig zij Christus' woorden verdraaien. De redeneering van den Heiland zou dan hierop neerkomen: Zalig zijt gij, Simon, Jonas' zoon, dat gij mij den Zoon Gods genoemd hebt; en ik zeg u, dat gij zijt Petrus [Kefa = steenrots], maar niet op *u*, doch op de steenrots, die *ik* ben, zal ik mijne gemeente bouwen. Welk een scheeve redeneering zou dat zijn!

Wij, Katholieken, ontkennen wel is waar niet, dat Christus de voornaamste steenrots en wel uit zichzelf is, doch Simon werd de steenrots, niet uit zichzelf, doch door Christus, van welke steenrots (Christus) hij (Simon)

¹⁾ *De Rom. Pont.* l. 4, c. 10.

²⁾ *De ecclesiast. hierarchia*, l. 3, c. 7. n. 9.

³⁾ *De Praerogativis B. Petri* p. 400, 408 seq.

schrijfster van *De Geschiedenis der Christelijke Kerk* ¹⁾ „wellicht meer dan allen voor de Kerk ten zegen is geweest.” Augustinus schrijft: „Ik heb ergens van den Apostel Petrus gezegd, dat de Kerk op hem als op de rots is gebouwd... maar ik weet hetgeen door den Heer gezegd is: Gij zijt Petrus enz. later zeer dikwijls zóó te hebben verklaard, dat zou verstaan worden: op Hem, dien Petrus beleden heeft... Want hem (Simon) is niet gezegd: Gij zijt *petra*, maar gij zijt Petrus; de *petra* was Christus... De lezer moge kiezen welke van die twee meeningen de waarschijnlijkste is.” ²⁾,

Gij ziet dus, dat die Kerkleeraar **Christus** als de rots, de *petra* aanwijst.

A. Omdat Augustinus den lezer *kieszen* laat, kan zijn gezag niet tegen ons worden ingeroepen, want wij hebben reeds bewezen, dat *petra* in dien tekst niet op Christus *kan* terugslaan.

Vervolgens teekent Bellarminus zeer juist aan: „Augustinus vergiste zich enkel hierom, wijl hij de Hebreeuwsche taal niet kende; want zijn bewijs luidt, *omdat* niet gezegd is: Gij zijt *petra*, maar gij zijt Petrus... Had hij geweten dat Kefa niets anders beteekenen kan dan *petra*, en de Heer verklaard heeft: Gij zijt *petra* en op deze *petra* enz., zou hij aan de waarheid van ons gevoelen niet getwijfeld hebben.” ³⁾.

G. Maar Origenes noemt elken navolger van Christus een *petra*, waarop de Kerk gebouwd wordt.

H. In zekeren zin is dat zeer juist, maar het is hier niet de bedoeling van Christus. ⁴⁾.

¹⁾ Met een voorwoord van J. H. Donner, 2de druk.

²⁾ *Retract.* l. 1, c. 24; Migne 32, 618.

³⁾ *De Rom. Pont.* l. 1, c. 10.

⁴⁾ Palmieri, *De Rom. Pont.* p. 317 seq.

G. Daar zijn echter nog eenige Kerkvaders, die den tekst anders verstaan.

H. Dat wil zeggen: zij maken in dat geval zedelijke toepassingen, zooals Origenes, maar leggen den tekst niet anders uit dan wij."

Bellarminus ¹⁾, Petavius ²⁾, Passaglia ³⁾ enz. geven een heele reeks van Kerkvaders, die eenstemmig den tekst verstaan zooals wij.

G. Kan die tekst niet verklaard worden als volgt:

Toen Christus tot Petrus gezegd had: „En ik zeg u ook, dat gij zijt Pjetrus," wees Hij eensklaps als met den vinger op zichzelf en zei toen: „En op deze petra (steenrots, d. i. op *mij*) zal ik mijne gemeente (Kerk) bouwen."

H. Dat is al een heel willekeurige uitleg. Staat dat in de H. Schrift?

G. Het is de uitleg van Christoph Wolf, Salmasius, Chrysander enz.

H. Zijn die personen onfeilbaar? Zie eens, hoe geweldig zij Christus' woorden verdraaien. De redeneering van den Heiland zou dan hierop neerkomen: Zalig zijt gij, Simon, Jonas' zoon, dat gij mij den Zoon Gods genoemd hebt; en ik zeg u, dat gij zijt Petrus [Kefa = steenrots], maar niet op *u*, doch op de steenrots, die *ik* ben, zal ik mijne gemeente bouwen. Welk een scheeve redeneering zou dat zijn!

Wij, Katholieken, ontkennen wel is waar niet, dat Christus de voornaamste steenrots en wel uit zichzelf is, doch Simon werd de steenrots, niet uit zichzelf, doch door Christus, van welke steenrots (Christus) hij (Simon)

¹⁾ *De Rom. Pont.* l. 4, c. 10.

²⁾ *De ecclesiast. hierarchia*, l. 3, c. 7. n. 9.

³⁾ *De Praerogativis B. Petri* p. 400, 408 seq.

zijne vastheid heeft. Lees de woorden van den Zaligmaker, en geen redelijke twijfel is mogelijk.

G. En wat houdt gij van den uitleg der Maagdenburgsche Centuriatoren? Volgens hen beteekent *petra* of steenrots niets anders dan de één enkelen keer afgelegde belijdenis van Petrus. En wat dunkt u van de verklaring van Meisner, volgens wien met het woord steenrots en Christus' belijdenis en die van Petrus bedoeld worden? of als die uitleg u niet aanstaat, dan zoudt gij met Flacius kunnen zeggen: de steenrots, d. i. leer en godsdienst van Christus, of met Frisch: leer **over** Christus.

H. Zijn al die uitleggingen waar? Allen beroepen zich op de Schrift. Gij vergeet, dat hier niet de vraag luidt: waarom de Heiland Simon tot steenrots heeft uitverkoren, de reden kan zeer goed het *geloof* van Petrus geweest zijn, maar de vraag is: wie die *Kefa*, die *petra*, die steenrots is, waarop de Kerk zal gebouwd worden.

G. Zeg dan met Brünings: *petra* beteekent niets dan een steenachtige plaats. Köcher verklaart, dat de uitleggingen der Protestantsche godgeleerden wonderbaar variëren. Gij hebt dus keuze.

H. Hoor eens! Weet gij, waarom er zoovele verschillende uitleggingen zijn van dien tekst?

G. Waarschijnlijk, omdat hij zoo moeielijk is.

H. Neen, waarschijnlijk, wijl hij zoo gemakkelijk is.

G. Ik begrijp u niet.

H. De woorden zijn zóó klaar en duidelijk, dat vele moderne Protestanten veel eenvoudiger te werk gaan en stoutweg zeggen: Christus heeft ze *niet* gesproken. Zoo schrijft b. v. Harnack ¹⁾: „Die Herrenworte Matth. 16, 18 und 18, 17 gehören erst dem 2. Jahrhundert an.”

¹⁾ *Dogmengeschichte* 1, 69, nota 1.

Neen, vriend, de **Paus** wordt door Christus' woord bedoeld. Dat *kan* men wel loochenen, maar dan geschiedt het uit kracht van vooroordeelen. Dat vooroordeel zou hier zijn: Christus heeft *zeker* geen Paus of een zichtbaar hoofd der Kerk aangesteld, dus.... Vooroordeelen verblinden, en zooals Pascal zeide, heeft het hart bewijzen, die toch geene bewijzen zijn ¹⁾).

De Zaligmaker spreekt **Petrus** aan, noemt hem een steenrots en zegt dan: „Op deze steenrots zal ik mijn Kerk bouwen.” Petrus dus en niemand en niets anders dan Petrus is de grondslag van Christus' Kerk, ofschoon afhankelijk van Christus, den voortreffelijksten, maar onzichtbaren grondslag.

G. Ja, dat is de leer der Roomschen.

H. Zeer zeker. Ik houd voor ontwijfelbaar, dat in allen geval **Petrus** in dien tekst door Christus de steenrots genoemd is. De Protestantsche geleerde Holtzmann, die „met verwerping aller oud- en nieuw-Protestantsche Tenzexegese de belofte op den persoon van Petrus laat terugslaan, door wien menschelijkerwijze het bestaan der *ecclesia* verzekerd schijnt,” heeft juist geoordeeld ²⁾).

G. Nu ja, ik weet, dat er Protestanten zijn, die het woord steenrots op Petrus laten doelen, o. m. Rosenmüller, Schleussner, Bloomfield, Marsh, Kuinoel, Weiss, Holtzmann, Michaelis enz. enz.

Zelfs de Christus-loochenaar en hoofd des *Evangelischen Bundes* in Duitschland, Professor Beyschlag neemt dat aan, maar de woorden bij Mattheus beteekenen volgens hem dit: Petrus is de zichtbare grondslag der Kerk, in zoover hij „de eerste en tot dan toe de eenige geloof-

¹⁾ *Wunder* von Dr. M. Felix Korum.

²⁾ *Zeitschr. für wiss. Theol.* 1878, S. 115. Dr. Einig blz. 31.

vige, de eerste Christen was in den zin van het Nieuwe Testament."

H. Die Professor schijnt de H. Schrift niet te kennen. Was dan Joannes, die sprak: „Zie het Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, geen „geloovige" en geen „Christen" vóór Petrus? En is de enkele eerste steen van een gebouw reeds de geheele grondslag van het gebouw?

G. Christian Stork heeft nog een anderen uitleg. „Πέτρος" zegt hij, beteekent den steen, die heen en weer geworpen en van de eene plaats naar de andere kan worden bewogen." ¹⁾

H. Christus heeft dus op zulk een steen zijn Kerk gebouwd?

G. Dr. Carolus Hase weet er iets anders op: Simon wordt *Kefa*, d. i. steenrots genoemd, omdat hij uitgekozen werd, om het eerst van allen aan de Joden en Heidenen het Evangelie te verkondigen en aldus den vasten grondslag der Kerk te leggen ²⁾.

H. Vriend, zou de Heiland met de plechtigste woorden ter belooning van de belijdenis van Petrus hem aangekondigd hebben, dat hij de eerste in tijd mocht zijn om het geloof te verkondigen?

Overigens blijkt duidelijk uit de beeldspraak die Christus gebruikt — Hij spreekt van *steenrots*, *grondslag* —, dat hier een *bijzonder*, een blijvend voorrecht van Petrus bedoeld wordt.

G. Dat zie ik niet in.

H. Het straalt uit de woorden, die de Heer laat volgen:

En de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.

¹⁾ *Clavis linguae sanctae* N. T. s. v. Πέτρος.

²⁾ *Polemik* [ed. 3] p. 121 sq.

G. Zij beteekenen alleen, dat de gemeente, de Kerk, niet zal vernietigd worden.

H. Maar de reden, waarom de Kerk niet kan vernietigd worden is, *omdat* op Petrus als op de steenrots de Kerk gebouwd is. Christus redeneert om zoo te spreken als een bouwkunstenaar: Ik zal een huis bouwen op de steenrots en geen vijandelijke macht zal dezelve verwoesten, m. a. w.: *opdat* het huis niet verwoest worde, zal ik het op een steenrots bouwen en *omdat* ik het op een steenrots bouw, zal dat huis niet te gronde gaan ¹⁾.

G. Maar wat beteekenen toch: *de poorten der hel*?

H. Hel [*Ἅδης*] beteekent òf in 't algemeen de onderwereld, waarheen de zielen der afgestorvenen afdalen (Handel. 2:27, 31; 1 Cor. 15:55; Openb. 20:13, 14), òf in 't bijzonder de woonplaats der verdoemden (Luk. 16:22) enz. Deze plaats wordt voorgesteld als een stad, die poorten heeft, welke door sleutels gesloten worden (Openb. 9:1), „de hel of plaats daar de onreine geesten en goddelooze menschen in de eeuwigheid zullen gepijnigd worden” ²⁾. De inwoners van die stad strijden tegen het rijk van Christus (zie 1 Petr. 5:8; Openb. 12:7 seq.).

Vandaar wanneer Christus de „poorten der hel” voorstelt als trachtende tegen de Kerk te woeden, dan bedoelt Hij

¹⁾ Matth. 7:24—27: »Een iegelijk dan die deze mijne woorden hoort en dezelve doet, dien zal ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een *steenrots* gebouwd heeft. En daar is slagregen nedergevallen, en de waterstroomen zijn gekomen en de winden hebben gewaaid en zijn tegen hetzelfde huis aangevallen en het is niet gevallen, *want* het was op de steenrots gegrond. En een iegelijk die deze mijne woorden hoort en dezelve niet en doet, die zal bij een dwazen man vergeleken worden, die zijn huis op het zand gebouwd heeft.»

²⁾ Kantteekening van den Statenbijbel.

dat vijandelijk rijk, die stad en haar macht; want *poorten* beteekenen *macht*, omdat in de poorten recht gesproken wordt (Job 5:4; Jesaia 29:21; Spr. 22:22); met de poorten wordt soms het rijk zelf bedoeld (Gen. 22:17; Jes. 38:10). zooals wij nu nog, het Turksche rijk bedoelende, spreken van de *Ottomanische Porte*. Derhalve zijn de poorten, die tegen het rijk van Christus strijden, de machten des duivels en van diens handlangers, met wie de volgers van Christus in aanhoudenden strijd zijn (Eph. 6:12). Maar Christus' Kerk heeft door Petrus zulk een vastheid, dat de vijanden haar niet kunnen overweldigen; ik zeg: *door Petrus*, niet volgens hetgeen hij uit zichzelf is, maar in zoover hij door den Heiland als grondslag is gesteld en zijn vastheid, door Christus hem gegeven, aan de Kerk meedeelt. Dat die vastheid niet als een voorbijgaande handeling van Petrus verstaan kan worden, maar met diens blijvend ambt samenhangt, is duidelijk. Daarom, besluiten wij, Katholieken, uit *die* woorden, dat in de voorafgaande woorden aan Petrus het primaatschap der rechtsmacht en rechtspraak beloofd werd.

Ik zeg *beloofd* en nog niet *gegeven*, want Christus zeide: „**Zal** ik mijne Kerk bouwen.” Toen *was* Petrus nog niet de grondslag der Kerk, maar hij *werd* het na den dood des Heeren.

G. Als dat alles waar was, dan hadden wij den onfeilbaren Paus, want Petrus is gestorven en hij moet de grondslag, de rotssteen *blijven* en de volmacht hebben.

H. Dat dunkt mij ook.

G. Ik heb nochtans eene moeielijkheid tegen die volmacht.

H. Laat hooren.

G. Beyschlag kan gelijk hebben, als hij zegt: „De sleutelen des Hemelrijks zijn de waarheden van

't Evangelie," zoodat Christus' woorden luiden: „En ik zeg u, dat gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik mijne gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen. En ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen," d. w. z.: de waarheden van 't Evangelie.

H. Mijn hemel, welk een uitleg! Weet die geleerde Professor dan niet, wat het beteekent, wanneer aan een veldheer de sleutels der stad worden ter hand gesteld? Het beduidt immers eenvoudig, dat dien veldheer alle macht over die stad verleend wordt, Volgens de H. Schrift zelve zijn de sleutelen het zinnebeeld van heerschappij en eigendom. De Statenbijbel zegt: „Als men in der Koningen hoven iemand den sleutel geeft, dat beteekent, dat hem in zijn dienst *macht* en *gezag* gegeven wordt."

(Vgl. Jes. 22 : 22; Luk. 11 : 52; Openb. 1 : 18; 3 : 7; 9 : 1; 20 : 1) ¹⁾.

Doch veronderstel voor een oogenblik, dat die sleutelen des hemelrijks enkel beteekenen de waarheden van 't Evangelie, dan zijn aan Petrus die waarheden

¹⁾ Jesaia 22 : 22. »En ik zal den sleutel des huis Davids op zijn schouder leggen, en hij zal opendoen, en niemand zal sluiten, en hij zal sluiten, en niemand zal opendoen."

Lukas 11 : 52. »Wee u, gij wetgeleerden ! want gij hebt den sleutel der kennis weggenomen : gij zelve zijt niet ingegaan, en die ingiugen, hebt gij verhinderd."

Openb. 1 : 18. »En ik heb de sleutels der hel en des doods."

3 : 7 : »Dit zegt de Heilige, de Waarachtige die den sleutel Davids heeft; die opent, en niemand sluit, en hij sluit, en niemand opent."

9 : 1 : »... en haar werd gegeven de sleutel van den put des afgronds."

20 : 1 »En ik zag eenen engel afkomen uit den hemel, hebbende den sleutel des afgronds en eene groote keten in zijne hand."

toevertrouwd en wel aan Petrus en zijne opvolgers, den Petrus *voor alle tijden*, de *petra*, den grondslag van de Kerk, en dan zijn de waarheden van 't Evangelie niet bij u, Gereformeerden, want gij hebt den Petrus niet.

G. Alles wat gij daar zegt is echt Katholiek.

H. „*De sleutels van het hemelrijk*” beteekenen echter niet de *waarheden* van 't Evangelie, maar de **volmacht**. Het rijk der hemelen is hier hetzelfde als de Kerk van Christus. Derhalve zooals de Heiland gezegd heeft, dat Petrus de grondslag der Kerk zal zijn, zoo verklaart Hij hier, dat Petrus de sleuteldrager zal wezen om te openen en te sluiten, te binden en te ontbinden. En ofschoon het hemelrijk beteekenen kan zoowel de strijdende Kerk op aarde als de triumfeerende Kerk hierboven, bedoelt de Verlosser toch rechtstreeks de strijdende Kerk, omdat in de triumfeerende Kerk geen sprake kan zijn van binden en ontbinden ¹⁾.

Petrus heeft dus in de strijdende Kerk de macht om te openen en te sluiten, d. w. z. de bevoegdheid der rechtsmacht en rechtspraak over de geheele Kerk. Christus is wel *per se* het hoofd der Kerk, „de waarachtige, die den sleutel Davids heeft; die opent, en niemand sluit, en hij sluit, en niemand opent,” ²⁾ maar Hij deelt die macht aan Petrus mede, opdat Petrus in zijn plaats in de strijdende Kerk de hoogste macht zou hebben.

De overgave der sleutels van een plaats beteekent altijd, vooral in 't Oosten de overgave of de erkenning der hoogste, ten minste plaatsvervangende macht.

Thans nog, zoo verhaalt Guthe, vragen de Joden te

¹⁾ Palmieri: *De Rom. Pont.* p. 332

²⁾ Apoc. 3: 7.

Jeruzalem elk jaar den gouverneur verlof eenige uren of hoogstens een nacht de sleutels der stad te bewaren, iets wat hun (tegen een behoorlijk geschenk natuurlijk) gaarne wordt toegestaan. Tengevolge dezer overgave der sleutelen beschouwen zij Jeruzalem nu als eene *Joodsche* stad. Volgens de Talmudische bepaling mogen zij dan op den Sabbat door geheel Jeruzalem lasten vervoeren, die zij anders alleen in eigen huis of erf mochten dragen ¹⁾.

G. Dat is een zonderling feit.

H. En het bekrachtigt mijne stelling. Overigens: Prof. Pfleiderer is zóó vast overtuigd, dat de Katholieke leer van het pausdom duidelijk en klaar in het Evangelie van Mattheus te lezen staat, dat hij *daarom* het geheele Evangelie van Mattheus als onecht verwerpt; verwierp hij het niet dan moest hij Katholiek worden. Hij schrijft in zijn *Urchristentum* blz. 541: „Dogma, zedenleer, kerkgenootschap der wordende Katholieke Kerk, van dit alles vindt men aanleg en opzet in het Evangelie van Mattheus.

Katholiek is zijn Drieënheden doopformulier. Katholiek is zijne Christus-leer, waarin de Zoon van David en Abraham eenvoudig als één gedacht is met den waarachtigen, bovennatuurlijken Zoon van God. Katholiek is de zaligheidsleer. Katholiek is de zedenleer, volgens welke het ascetisch leven in vrijwillige armoede en ongehuwden staat reeds als hoogere volmaaktheid geldt. **Katholiek** is eindelijk de aan **Petrus** gedane belofte van hem te maken tot **grondslag der algemeene Kerk en drager van de macht der sleutelen**, wiens binden en ontbinden vooruit in den Hemel bekrachtigd is.” ²⁾.

¹⁾ *Ausgrabungen bei Jerusalem*. Zie *Zeitschr. des deutschen Palästina-Vereins* V, 31 f. — Wiseman.

²⁾ Dr. Einig I blz. 33.

Dat noem ik onbevooroordeelde schriftuitlegging.

G. Maar heeft Prof. Pfleiderer gelijk?

H. In elk geval is hier geen Katholiek vooroordeel in 't spel; Pfleiderer is Protestant. Ik heb redenen zijn uitleg voor waar te houden, vooral wijl aan Prof. Beyschlag de volgende rondborstige bekentenis ontsnapte: „Zonder twijfel zijn niet alle tegenverklaringen der Protestanten gelukkig geweest. Dat Jezus met „de steenrots”, waarop Hij zijne Kerk bouwen wil, niet zichzelf bedoelt, ook niet „de belijdenis” van Petrus of het „geloof,” dat Petrus kort te voren beleden heeft, maar den man zelven, aan wien Hij den naam van steenrots gaf en voor wien Hij dien naam bevestigde als zijnde verdiend, daarover kan ten overstaan van de woorden „*Gij zijt Petrus en op deze steenrots enz.*” onder verstandige lieden geen strijd zijn. En nu schijnen zeer zeker de volgende woorden „*En ik zal u de sleutelen des Hemelrijks geven*” het idee van een plaatsbekleeder en Christus’ stedehouder op aarde op een afdoende wijze te bevestigen. Want met het beeld (der sleutels) kan geen deurwachter bedoeld zijn. . . . ook geen huisopzichter, die de sleutels van de voorraadkamers heeft. Er wordt integendeel een soort koningschap bedoeld, waarvan Jesaia spreekt in het 22ste hoofdstuk, het ambt van een Overste over het Koninklijke huis. . . . Is er sprake van het aardsch bestaan van het rijk Gods, en wordt Jezus zelf daarin als Koning gedacht, dan kan Jezus dat ambt ook aan een ander vergeven. Hij staat op 't punt van de aarde te scheiden; Hij heeft een plaatsbekleeder, een hoofdambtenaar, zooals daar in Israël, noodig, die nu moet voortgaan in Christus’ naam den menschen het hemelrijk te ontsluiten of naar bevind van zaken ook te sluiten, en nu stelt Hij Petrus tot dezen Zijn sleuteldrager aan. . . . Er moest in dit stadhouderschap voort-

durend een of ander zijn, die Petrus in zijn waardigheid opvolgt, en dan zou het elken anderen bisschop of waardigheidbekleeder der Kerk altijd zwaar vallen, betere wettelijke rechten te doen gelden dan de bisschop van Rome ¹⁾).

Wat zegt gij van zulk eene bekentenis?

G. Een Katholiek zou elk woord van dien professor kunnen onderschrijven. Waarom wordt de man niet Roomsche? Volgens zijne overtuiging toch is die plaats van Mattheus in Katholieken zin te verstaan.

H. Ja, waarom wordt hij niet Roomsche? Ik zou haast zeggen: omdat hij geen Christen meer is. Roomsche worden zou de natuurlijke gevolgtrekking zijn uit zijne bewering, indien hij den Bijbel nog als Gods Woord beschouwde. Doch daarvan is hij reeds ver verwijderd. Hij is in andere richting consequent geweest. Uit Protestantsche beginselen redeneerende, kwam hij met vele anderen tot de verwerping van het gezag des Bijbels.

G. Hoe dat?

H. Ik kan mij dit aldus verklaren: Het Katholicisme steunt op de overlevering. In de Kerk belichaamd is de overlevering de stevigste grondslag van den goddelijken oorsprong van 't Evangelie; de overlevering is om zoo te zeggen het *levende* bewijs van het Evangelie.... De Protestanten hebben de overlevering en de Kerk verworpen. Doch waardoor vervangen zij het ontzagwekkend gezag eener eeuwenoude overlevering, die in de Kerk was neergelegd? — Gij, Protestanten, neemt eene goddelijke openbaring aan, die noodzakelijk is ter zaligheid; deze openbaring is vervat in een op bovennatuurlijke wijze ingegeven boek. Maar wie zal met zekerheid den waren

¹⁾ Beyschlag, *Neutest. Theologie*, 1 Bd. 1 B., 7 cap.

zin der heilige teksten bepalen? Terwijl gij Protestanten, het gezag der Kerk verwierpt, liet gij de uitlegging der Schrift over aan 't persoonlijk oordeel van elken geloovige. Dat was niet alleen de deur openzetten voor eindelooze veranderingen, het was de openbaring zelve blootstellen en prijsgeven. Konden er geene personen gevonden worden, die in de Heilige Boeken lezen wilden, dat Jezus Christus geen God is? Van den aanvang der Hervorming zijn er zulke twijfelaars geweest, en niettegenstaande de hevige uitvallen van Luther tegen hen, hielden zij zich staande en vormden eene machtige sekte. Maar wat wordt er van 't Christendom, als Christus niet meer de Zoon Gods is?

Er lag echter een nog grooter gevaar in het Protestantsch beginsel. Streng genomen blijft het Christendom een openbaarde godsdienst zoolang de Heilige Boeken erkend worden het Woord Gods te zijn. Het Woord Gods is eene onmetelijke groote kracht voor hem, die gelooft dat onfeilbaar gezag voor zich te hebben; het gaf aan Luther een wonderbaar zelfvertrouwen; het was zijn burecht, waarin hij zich onoverwinnelijk voelde. *Maar wie bleef hem borg, dat die bladen papier, welke men de Schrift noemde, het Woord Gods bevatten? Als man van geloof en opgegroeid in de Katholieke overlevering, bewaarde hij zijn geloof aan de Schrift, nadat zijn geloof aan de Kerk was uitgedoofd.* Zoo was het echter niet gesteld met de latere geslachten; zij vroegen, waarop dan toch de goddelijkheid der Schrift steunde. Deze vraag verontrustte Calvijn zeer. Hij voelde heel goed, dat de bewering: „De Schrift is door God ingegeven, wijl zij afstamt van de leerlingen van Christus, en door de verhevenheid van haren inhoud uitmunt en zich van menschelijke boeken onderscheidt” of, zooals Ds. Donner in zijn Catechismus zegt, wijl het blijkt „uit haar

goddelijk karakter, hetwelk zoo klaar uitblinkt, dat de blinden zelfs tasten kunnen, dat de dingen, daarin vervat, van niemand anders dan van God zijn," hij voelde, zeg ik, zeer goed, dat deze bewijzen eene waarschijnlijkheid, maar geene zekerheid konden geven. Calvijn was ook een man van geloof; hij antwoordde op de twijfelingen der rede, dat de goddelijkheid der Schrift geene bewijzen noodig had. Heeft iemand er ooit aan gedacht het bestaan der zon te bewijzen? ¹⁾ Dit bewijs was goed voor hen, die geloofden, maar dezen behoeven geene bewijzen. Voor hen echter, die een grond van zekerheid verlangden, was de door Calvijn beweerde klaarblijkelijkheid geen reden om te gelooven; hadden zij geen recht te zeggen, dat in hun oog die klaarblijkelijkheid niet bestond? En was dit niet ten slotte hetzelfde als het bewijs voor het goddelijk karakter der Schrift in menschenlijke ingeving zoeken? Wáár is het, dat Calvijn beweerde: de ingeving komt van God, God zelf is het, die getuigenis geeft voor Zijn Woord, ²⁾ of zooals Ds. Donner in zijn Catechismus zegt: „des Christens naaste bewijs voor de goddelijkheid der Schrift" is „het getuigenis des Heiligen Geestes in zijn hart, dat de Geest, door Wien de Schrift is ingegeven, de waarheid is," maar deze gewaande goddelijke ingeving had een gevaarlijke klip, waarop het Protestantisme stranden moest: van den eenen kant maakte het Mysticisme zich daarvan meester, om zijne dwaasheden te rechtvaardigen en van de andere zijde opende zij de deur voor het Rationalisme. En werkelijk: *kan de ingeving, die Calvijn aan God toeschrijft, niet uit de menschenlijke rede voortspruiten? Als dat kan, wordt de rede ten slotte beslisster over de open-*

¹⁾ Calvijn, *Institut.* I, 7, 2.

²⁾ *Institut.* I, 7, 4, 5.

baring; maar dat is de ontkenning der geopenbaarde waarheid ¹⁾.

In 't licht van die treffende woorden begrijp ik de afdwaling van Prof. Beyschlag. Hij erkende geen onfeilbaar leeraarsambt. Hij is Rationalist geworden en loochent nu de godheid van Christus. Al *blijkt* hem thans uit den tekst van Mattheus het onfeilbare pausschap, heeft die plaats voor hem geen gezag, want Christus is geen God.

G. Het is verschrikkelijk! En die man staat aan het hoofd des „Evangelischen Bundes” in Duitschland!

H. Nu begrijpt gij, waarom Tertulliaan († 220) Petrus noemt „**steenrots der Kerk**”, en Origenes († 254) van Petrus zegt: „**grondslag en allerhechtste steenrots, waarop Christus de Kerk heeft gebouwd**” en Ambrosius († 397) „**grondslag van het hemelrijk**” en Hilarius († 368) „**deurwachter van het hemelrijk**” en alweer Origenes († 254) „**Vorst der Apostelen**” en het Romeinsche brevier (18 Jan. en 22 Febr.) nog vele dergelijke titels geeft.

G. En de getuigenissen zijn inderdaad sterk van uitdrukking.

H. In de aangehaalde teksten van Mattheus beloofde Christus de volmacht of het primaatschap. Hij heeft die belofte vervuld.

G. Waar staat dat in de H. Schrift?

H. Eerst zeg ik u dit: wanneer eenmaal gebleken is, zooals wij bij Mattheus gezien hebben, dat Christus het primaatschap aan Petrus *beloofd* heeft, dan is het ontwijfelbaar zeker, dat die belofte *vervuld* is, al zou de H.

¹⁾ T. Laurent Professor te Gent, *Etudes sur l'histoire de l'humanité* VIII. *La Réforme*.

Schrift geen woord reppen van de *vervulling* dier belofte.

G. Die opmerking is onnoodig, vriend; dat spreekt als een boek. God schendt zijn woord niet.

H. Neem nu den Statenbijbel en sla het 21ste hoofdstuk van Johannes op.

G. Gij beroept u alweer op Gods Woord. Als waarlijk Gereformeerde juich ik dit toe.

H. De Evangelist zegt daar duidelijk, wanneer Petrus dat primaatschap, die waardigheid gekregen heeft, namelijk bij gelegenheid van Jezus' verschijning aan zijne Apostelen „aan de zee van Tiberias.”

Lees nu eens vers 15—17.

G. „Toen zij dan het middagmaal gehouden hadden, zeide Jezus tot Simon Petrus: Simon, *zoon* van Jonas! hebt gij mij liever dan dezen? Hij zeide tot hem: Ja, Heere! gij weet dat ik u liefheb. Hij zeide tot hem: **weid mijne lammeren.**

Hij zeide wederom tot hem ten tweeden maal: Simon, *zoon* van Jonas! hebt gij mij lief? Hij zeide tot hem: Ja, Heere! gij weet dat ik u liefheb. Hij zeide tot hem: **hoed mijne schapen.**

Hij zeide tot hem ten derden maal: Simon, *zoon* van Jonas! hebt gij mij lief? Petrus werd bedroefd, omdat hij ten derden maal tot hem zeide: Hebt gij mij lief? en zeide tot hem: Heere! gij weet alle dingen, gij weet dat ik u liefheb. Jezus zeide tot hem: **weid mijne schapen.**

H. Duidelijk niet waar en treffend!

G. Eenige Protestanten echter beweren, dat Christus *niet* sprak tot Petrus *alleen*.

H. Uw gezond verstand zal hen weerspreken; overigens die bewering is maar van zeer weinige Protestanten. Men behoeft den tekst eventjes te lezen om overtuigd te zijn.

De Evangelist bevestigt dit: „Hij zeide tot Simon Petrus”; Christus drukt het uit: Simon, zoon van Johannes, hebt gij mij lief? Hij onderscheidt hem zelfs zonneklaar van de andere Apostelen: „Hebt gij mij liever dan dezen”? d. i. deze Apostelen hier tegenwoordig.

G. Ja, het is overduidelijk.

H. En bijgevolg ook overduidelijk dat die woorden: „**weid, hoed**” enkel tot Petrus gezegd worden, evenals de woorden, die daarop volgen in vers 18 en 19, waarin Christus over den toekomstigen dood van Petrus spreekt. ¹⁾

G. Het springt in 't oog.

Waarom zegt de Heiland in vers 15 „mijne lammeren” en in vers 17 „mijne schapen”?

H. Zonder twijfel duidt hij daarmee op zijne *geheele kudde*. Christus' kudde zijn de geloovigen, die allen behooren tot de ééne kudde, waarvan Hij de Herder is. Lees b. v. het 10de hoofdstuk van Johannes, vers 14, 15, 16.

Daar de Heiland zelf onderscheid maakt tusschen *lammeren* en *schapen* (er zijn zelfs lezingen van „*lammeren*, *schaapjes* en *schapen*”), duidt Hij *waarschijnlijk* op eenige ongelijkheid onder de kudde, als tusschen overheden en onderdanen, zoodat door de woorden: weid mijne *lammeren*, weid mijne *schapen*, de zorg over alle overheden en onderdanen aan Petrus wordt toevertrouwd.

G. Wat zou het verschil zijn tusschen *weiden* (βόσκειν) en *hoeden* (ποιμαίνειν)?

H. In den tekst zijn zij van gelijke beteekenis en beide beteekenen eenvoudig de *herderlijke bediening* jegens de geloovigen van Christus. Herder over menschen zijn is bij ongewijde en gewijde schrijvers hetzelfde als menschen lei-

¹⁾ Passaglia, *De praerogat. S. Petri* l. 2, c. 15, n°. 223 sqq.

den, besturen of rechtsmacht en gezag over hen hebben. Homerus noemt de koningen „herders der volken.” Zie ook: 2 Kon. 5 : 2; Jesaja 44 : 28; Matth. 2 : 6. Daarom noemt de Heer, die over de geloovigen de hoogste macht heeft, zichzelf den Herder, wiens stem zij hooren. (Joh. 10 : 26, 27).

G. Ik zie nu wel duidelijk, dat Christus in die teksten aan Petrus rechtsmacht, volmacht, iurisdictie geeft, maar overduidelijk is het mij nog niet, dat daarmee noodzakelijk het primaatschap of het voorzitterschap, de *hoogste* bevoegdheid van die iurisdictie bedoeld wordt.

H. En toch zult gij het inzien, naar ik hoop.

Eenmaal aangenomen, dat hier **alleen** aan Petrus rechtsmacht gegeven wordt, volgt daaruit reeds, dat Petrus de hoogste macht kreeg.

G. Waarom?

H. Omdat Petrus de macht (iurisdictie), die aan het apostelschap verbonden is, evenals de andere Apostelen reeds ontvangen had, zooals blijkt uit Johannes hoofdstuk 20 vers 21 enz., maar *hier* in ons hoofdstuk is sprake van een bijzonder voorrecht, dat **alleen** Petrus ontvangt, nadat hij belijdenis gedaan heeft van zijne bijzondere liefde voor den Heer.

Bovendien werd Petrus het bestuur opgedragen over de **geheele** kudde van Christus, „Weid mijne *lammeren*, mijne *schapen*, d. w. z. mijne gemeente, mijne Kerk, dus ook over de Apostelen, die onderling gelijk zijn en onder wie de geloovigen staan.”

Vergelijkt men derhalve deze woorden uit het 21ste hoofdstuk van Johannes met de volstreekte belofte van het primaatschap bij Mattheus (16de hoofdstuk) dan *kan* er geen twijfel bestaan of Christus heeft hier (in het 21ste hoofdstuk van Johannes) **vervuld**, wat hij vroeger (Matth. 16)

beloofde. En zoo is dus Petrus aangesteld tot primate der *geheele* Kerk of als gij wilt: gemeente.

Met de hand op 't hart, vriend: Ik voor mij zie wel kans aan de waarheid van Petrus' primaatschap eenigszins te twijfelen, maar dan moet ik den Bijbel dichtslaan en enkel het oor leenen aan alle bedenkingen, die ooit tegen het primaatschap gemaakt zijn.

G. Inderdaad uit den Bijbel straalt de waarheid.

H. En nu begrijpt gij, waarom Petrus in de lijst der Apostelen *altijd* op de eerste plaats gesteld wordt, terwijl de namen der overige leerlingen dooreenloopen (Matth. 10 : 2; Mark. 3 : 16; Luk. 6 : 14; Hand. 1 : 13). Door Mattheus wordt hij „de eerste” onder de Apostelen genoemd.

G. De Statenbijbel teekent aan „de eerste”, d. w. z. omdat hij „van Christus tot het Apostelschap eerst geroepen was.”

H. Wist dan de vervaardiger van die kantteekeningen (Hommius) niet, dat twee anderen vóór Petrus geroepen zijn; vergat hij wat Johannes verhaalt in het eerste hoofdstuk 41: „Andreas, de broeder van Simon Petrus, was één van de twee, die het van Johannes gehoord hadden en hem gevolgd waren?” Nu begrijp ik waarom Episcopus van de kantteekeningen zegt:

„Sunt bona, sunt quaedam medioeria, sunt mala multa.”

„Men vindt er goede onder, er zijn nogal middelmatige, vele zijn slecht.” ¹⁾

G. De Statenbijbel teekent ook aan: „de eerste”, d. i. omdat hij *zoo het schijnt*, de oudste was.

H. „Zoo het *schijnt*”? Dat schijnt nergens uit geen enkel Evangelist; daarenboven de rangorde volgens ouderdom houden de Evangelisten in 't opnoemen der Apostelen vol-

¹⁾ Ypey II. *Aant.* 431. Naar Martialis.

strekt niet. Zij zeggen geenszins: *De eerste: Petrus, die de oudste of ouder was*, maar Simon, die bijgenaamd werd Petrus; de reden van het *eerste-zijn* of het primaatschap ligt hierin, dat Simon is Petrus.

Buitendien dat woordje „de eerste” bij Mattheus is niet geplaatst bij wijze van optelling, want er volgt niet: de tweede, de derde enz.; er staat enkel „de eerste: Petrus.

G. Hommius vergist zich deerlijk; dat zie ik in.

H. Bij het licht van de teksten van Matth. 16: „Gij zijt Petrus” enz. en van Johannes 21: 15—17 „Weid mijne schapen” begrijpt men ook, waarom Petrus door Christus op eene bijzondere wijze geëerd werd, en waarom hij telkens, wanneer de Apostelen samen zijn, om zoo te spreken voorzigt, zooals blijkt uit de H. Schrift, b. v. bij de verkiezing van Matthias (Hand. 1) en eveneens op Pinksteren (Hand. 2), en zoo in tegenwoordigheid van overheden en oudere Joden (Hand. 4). Petrus is de eerste, die de Heidenen in de Kerk opneemt (Hand. 10), die 't eerste uitspraak doet in de vergadering der Apostelen (Hand. 15): hij bezoekt en bevestigt de Kerken (Hand. 9: 32).

Dit alles, vriend, toont aan, dat in de oorspronkelijke Kerk de stand, de verhouding, de waardigheid van Petrus iets geheel bijzonders was, en van dien stand is geen andere reden aan te geven dan juist het primaatschap.

En nu is het duidelijk, waarom de Protestant Fabricius ¹⁾ schreef: „Het is zeker, dat Petrus de eerste onder de Apostelen was, en God de orde lief heeft,” en waarom de Protestant Pfaff ²⁾ verklaart: „Wij kunnen niet ontkennen, dat al de oudste Vaders van de overtuiging uitgingen: in de Kerk is een opperste bisschop.”

G. Ik heb echter nog een groot bezwaar: het schijnt dat

¹⁾ *Vertheidigung* 1707.

²⁾ *De Orig. Jes. Eccl.* art. 3.

Paulus het primaatschap niet heeft erkend. Ik lees in den brief aan de Galaten 2:11: „En toen Petrus te Antiochië gekomen was, wederstond ik hem in het aangezicht, omdat hij te bestraffen was.” Paulus heeft Petrus berispt, derhalve was Petrus niet boven Paulus gesteld.

H. Ik antwoord u: Er is een tweevoudige berisping, een uit gezag en een uit liefde. Dat Paulus over de overige Apostelen en dus ook over Petrus gezag oefende, zal wel niemand beweren; dus was het een berisping uit liefde, een *broedertijke berisping*, die in zekere omstandigheden ook door een onderdaan tot zijne overheid kan gericht worden. Want als een handelwijze van een overste met of zonder zijn schuld, aanleiding kan geven tot ergernis, dan moet een ondergeschikte, die het op een passende wijze doen kan, zijne overheid waarschuwen zelfs in tegenwoordigheid van anderen. Wjl derhalve de handelwijze van Petrus, ofschoon buiten diens schuld, inderdaad ergernis had gegeven, en dit kwaad op geene andere manier naar 't schijnt kon verholpen worden, heeft Paulus, die als Apostel der Heidenen en als ambtgenoot van Petrus dit het geschikst van allen doen kon, hem in 't aangezicht weerstaan.

Petrus, zoo lees ik in de *Summa Apologetica* enz. van Fr. J. v. de Groot Ord. Praed ¹⁾, was te bestraffen of te berispen, omdat hij onvoorzichtig was geweest, niet wjl hij iets onwaars geleerd had.

„Het is geen heel ongewoon verschijnsel,” schrijft Kardinaal Gibbons, „dat geestelijken, die eene ondergeschikte stelling in de Kerk innemen, zelfs den Paus eene vermaning geven. De H. Bernardus, hoewel maar een monnik, schreef een werk, waarin hij met apostolische vrijmoe-

¹⁾ I, bl. 154.

digheid aan Paus Eugenius III raadgevingen gaf en hem waarschuwde omtrent de gevaren, waaraan zijn verheven ambt hem blootstelde. Toch had niemand meer eerbied voor een Paus dan Bernardus voor dezen grooten Opperpriester."

"Wat meer zegt: ik trek uit die berisping van Paulus het duidelijkst bewijs voor Petrus' oppermacht.

Paulus acht het feit van Petrus in 't aangezicht weerstaan te hebben meldenswaard. Denkt gij, dat het vermelding verdiende als Paulus een ander b. v. Jakobus, Johannes of Barnabas terechtgewezen had? Volstrekt niet. Of de eene broeder den andere berispt, dat trekt niet bijzonder de aandacht. Maar berispt een zoon zijn vader of wederstaat een priester zijn bisschop in 't aangezicht, dan begrijpen wij, dat zij het de moeite waard achten van dit feit te gewagen. Vandaar wanneer Paulus ons verhaalt aan Petrus zijne ontevredenheid getoond te hebben over diens handelwijze, dan vermeldt hij dit als eene buitengewone daad van Apostolische vrijmoedigheid en laat blijkbaar in onzen geest de gevolgtrekking achter dat Petrus zijn overste was." ¹⁾

G. Dat alles moge waar zijn, en zelfs Calvin schrijft: „Dat Petrus de eerste was onder de Apostelen, erkennen wij gaarne, maar" — zoo gaat hij voort — „niets machtigt ons om wat voor weinigen gold tot de geheele wereld uit te breiden."

H. Hij wil m. a. w. zeggen: het is niet bewezen, dat Petrus een opvolger moest hebben in het primaatschap?"

¹⁾ *The faith of our Fathers* by James Cardinal Gibbons, archbishop of Baltimore. *Thirty-Seventh Edition*. 1891.

Wie zal dat populair en degelijk werk des beroemden Kardinaals bij het licht van de *Summa Apologetica* van onzen hoogleeraar Rev. Pater de Groot, Ord. Praed. voor Nederland bewerken? Hij zou Katholieken en Protestanten een onvergetelijken dienst bewijzen.

G. Juist; als dat bewezen was, dan....

H. Heeft Christus gewild, dat de Kerk altijd zou bestaan?

G. Dat spreekt.

H. Dan heeft Hij ook gewild, dat het primaatschap altijd bestaan en niet enkel een persoonlijk voorrecht van Petrus zou zijn.

G. Hoe dat?

H. Hij heeft het primaatschap ingesteld, opdat op *dien hechten grondslag de Kerk staan* zou tegen de poorten der hel. „Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik *mijne* Kerk bouwen enz.”

Heeft van den eenen kant een gebouw zonder grondslag geen vastheid en moet van den anderen kant de Kerk immer den aanval der hel weerstaan, dan heeft Christus gewild, dat de Kerk immer hare hechtheid zou hebben van of door die hechtheid en vastheid, welke zij uit het primaatschap als grondslag bezit. Nergens toch heeft Christus een ander middel aangewezen, waardoor de Kerk, wanneer haar eerste grondslag niet meer zijn zou, gevestigd en gegrondvest kon blijven; maar Hij zeide de geheele Kerk, „mijn Kerk,” op Petrus te willen bouwen. Die hoogste macht derhalve van te onderwijzen en te besturen, waardoor Petrus de grondslag der Kerk is, moet zoolang bestaan, als de Kerk zelve, d. i. tot het einde der wereld.

Christus heeft aan Petrus *geheel* de kudde toevertrouwd om deze te weiden, d. i. te onderrichten en te besturen. Welnu de *geheele* kudde van Christus bestaat niet alleen uit de geloovigen, die ten tijde van Petrus leefden; niet over dezen alleen was hem de herderlijke zorg opgedragen, maar over allen, die in den loop der tijden in Christus zouden gelooven.

Over ééne kudde moet één opperherder staan, en dit is een gewoon ambt, noodzakelijk om de kudde goed te be-

hoeden. Petrus nu, die dit ambt van Christus ontving, kreeg dit niet als een buitengewoon en tijdelijk ambt, maar als een gewoon en voortdurend d. w. z. voor zich en zijne opvolgers.

Het primaatschap van Petrus is ingesteld, *opdat de Kerk volmaakt één zou zijn*. Welnu, de volmaakte eenheid moet zij immer hebben, omdat zij altijd „een lichaam” is (1 Cor. 12:12 seq.). Derhalve moet het beginsel van die eenheid d. i. het primaatschap, altoos in de Kerk bestaan. De Kerk toch zou niet *wezenlijk* één zijn indien maar aan ’t hoofd van elke Kerk in ’t bijzonder bisschoppen stonden.¹⁾

Daarom zegt de H. Ambrosius († 397): „Waar Petrus is, daar is de Kerk”, en de H. Cyprianus († 258): „God is één en Christus is één en de leerstoel is één, door ’t woord des Heeren op Petrus gesticht”, en de H. Petrus Chrysologus († 451): „Petrus leeft en zit altijd voor op den eigen zetel, om de waarheid des geloofs aan hen die haar zoeken, te geven”, en de H. Leo de Groote († 461): „Petrus heeft, daar hij in de ontvangen kracht der rots blijft, het bestuur, dat hem over de Kerk is opgedragen, niet verloren.”

Het primaatschap van Petrus was wel is waar een persoonlijk recht in zoover het hem en niet den anderen Apostelen gegeven is, maar niet in dien zin persoonlijk, dat het na zijn dood ophield. Mij dunkt, dat gij, Protestanten, die òf het primaatschap van Petrus òf deszelfs voortdurende loochent, een treurig voorbeeld zijt in wat al sekten de gemeente uiteenspat, als zij het verheven beginsel der eenheid mist.

G. Hoe zult gij mij bewijzen, dat de Paus van Rome de opvolger van Petrus is in het primaatschap?

¹⁾ Palmieri, *De Rom. Pont.* thes. 7; Pesch *Pars II* n°. 317.

H. Ik ben reeds een heel eind op weg. Maar luister verder: Eenmaal aangenomen, dat de Heer het primaatschap heeft ingesteld en wilde dat het altijddurend zou zijn, redeneer ik als volgt: òf de Paus van Rome is de primaat òf niemand, want niemand behalve de Paus van Rome is ooit in de Kerk erkend de opvolger van Petrus te zijn. Welnu iemand moet de primaat wezen, derhalve is het de Paus van Rome.

G. De redeneering gaat op, indien het waar is, dat Christus het primaatschap heeft ingesteld **en** wilde dat het zou voortduren.

H. Ik voor mij kan daaraan niet twijfelen.

Wij kunnen ook redeneeren als volgt: niet alleen heeft de *algemeene Kerk gedurende vele eeuwen het primaatschap van den Paus van Rome erkend*, maar zelfs vele concilies, te beginnen met dat van Ephesus (431) tot het Vaticaansche toe (1871) hebben hetzelfde plechtig vastgesteld. Welnu in zulk een voornaam punt *kan* de Kerk niet dwalen, anders is o. a. het woord van Christus niet waar: „Ik zal met u zijn tot het einde der eeuwen” en „de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen” enz. enz. Derhalve is de Paus van Rome de opvolger van Petrus.

G. En het is niet eens historisch bewezen, dat Petrus te Rome is geweest.

H. Streng genomen hangt van deze vraag het primaatschap van den Roomschen Paus niet af; maar als dat niet historisch bewezen is dan moeten wij wanhopen eenig historisch feit uit vroegere eeuwen ooit te kunnen vaststellen. Neen vriend, daaraan twijfelt geen enkel onbevooroordeeld brein.

De Protestant Gieseler (1791—1854) zegt: „Het was partijdige polemieek, toen eenige Protestanten loochenen wilden, dat Petrus ooit in Rome is geweest.”

De Protestantsche geleerden Neander (1789—1850) ¹⁾, Bleeck (1827—1875) en Olshausen (1800—1882) ²⁾, Seyerlen ³⁾ beroepen zich op het getuigenis van Clemens (91—100?) die zegt, dat Petrus en Paulus onder Nero gemarteld zijn.

Irenaeus, gestorven in 't jaar 202, zegt hetzelfde.

Dionysius van Corinthe (omstreeks 170) en Caius (omstreeks 180) Tertulliaan (omstreeks 190) enz. enz. zeggen het ook.

De Rationalist Adolf Hilgenfeld (geb. 1823) verklaart „de aanwezigheid van Petrus in Rome als een uitgemaakt historisch feit,” en het tegenovergestelde gevoelen stempelt hij „eene onhoudbare ontkenning, waardoor de Protestantsche godgeleerden zich blootgeven aan de Katholieke Theologie” ⁴⁾.

En de Protestant Samuel Basnage 1638—1721 getuigt: Loochent men dat Petrus in Rome is geweest, dan werpt men alle historische geloofwaardigheid over boord ⁵⁾.

En de Protestant Wm. Cave († 1713) zegt: „Het zou eene groote dwaasheid zijn, wilde men loochenen, dat Petrus in Rome geweest is, daar de kerk gevestigd en met zijn bloed verheerlijkt heeft ⁶⁾.

En Von Herder: „Petrus en Paulus liggen te Rome vreedzaam begraven ⁷⁾.

Vergeet toch niet, dat zij die dit *het eerst* in twijfe

¹⁾ *Gesch. der Pflanzung der Kirche* II, 604.

²⁾ *Stud. u. Krit.*

³⁾ *Entstehung der Christengem. zu Rom.* S. 51, II.

⁴⁾ *Hist. Krit. Eintl. ins N. T. S.* 620.

⁵⁾ *Annal. Eccles. Polit. ad an* 62.

⁶⁾ *Vom ersten Christenthume.*

⁷⁾ *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit.*

trokken de Waldenzen zijn geweest d. i. na 1170. Daarna kwamen Marsilius Patavinus († 1328), Ulricus Velenus in 1520, Frederik Spanheim (1632—1701), na dezen Ferdinand Christian Baur (1792—1860), Schwegler (1819—1857), Zeller, David Strausz (1808—1874) alle vier loochenaars van de Godheid van Christus.

Richard Albertus Lipsius (geb. 1830) is met eenige weinige Protestanten wetenschappelijker te werk gegaan, maar zijne voornaamste bewijzen voor de onhoudbare stelling put hij uit de geschriften van een Pseudo-Clemens, die volgens het oordeel van de Protestanten zelve niet geschikt zijn om historische kwesties op te lossen ¹⁾.

G. Doch de *Handelingen der Apostelen* maken geen melding van Petrus' arbeid en marteldood in Rome.

H. Die tegenwerping is krachteloos, mijn vriend. Ik antwoord u met Kardinaal Gibbons: „Om dezelfde reden kunnen wij dan ook ontkennen, dat Paulus te Rome onthoofd, Johannes in Ephesus gestorven en Andreas gekruisigd zijn. De H. Schrift gewaagt niet van deze historische feiten, die nochtans door niemand in twijfel worden getrokken. ²⁾

Weet gij, waarom de Protestanten zoo gaarne zouden onwaar maken, dat Petrus te Rome is geweest?

G. Waarom?

H. Het blijkt uit de oprechte bekentenis van Lipsius: Als Petrus te Rome is geweest, dan heeft het primaatschap van den Roomschen Paus een historischen grondslag, en dat *kunnen* de Protestanten niet toegeven.

¹⁾ Dr. J. E. Huther, *Kritisch-exegetisches Handbuch über den ersten Brief Petri* (5 Aufl. von Dr. E. Kühl. Göttingen 1887 p. 19.

²⁾ *The faith of our Fathers* by James Cardinal Gibbons.

Adolf Hilgenfeld vermaant echter omtrent dit punt zeer juist: „In de geschiedvorsching moet niet partijhaat, maar reine waarheidsliefde beslissen. Ook mag de Protestantsche geschiedvorschier zich niet storen aan anti-katholieke vooroordeelen” ¹⁾. Zoo spreken ook Harnack, Dr. C. v. Weizsäcker enz. Waren vroeger de Centuriatoren van Maagdenburg, Scaliger (1540—1609), Usher (1580—1656) Hugo de Groot (1583—1646) Newton en andere overtuigd van Petrus' verblijf te Rome, in onze dagen erkennen Mynster, Gieseler (1791—1854) Olshausen (1800—1882) Karl August Credner (1797—1857), Wieseler, Jaffé (1819—1870) enz. enz. dezelfde waarheid.

G. Nu ik acht de zaak voor bewezen.

H. Dat is verstandig, zoo denken verreweg de meeste Protestanten van onzen tijd.

En houd vooral dit puntje vast: **allen** zonder uitzondering zijn overtuigd, dat er in de Kerk reeds op het einde der 2de eeuw een *vaste* en *algemeene* overlevering bestond omtrent Petrus' verblijf te Rome. Om die overlevering te verklaren worden de dolste hypothesen opgesteld, die elkander omverstooten. Lees daarover eens de *Stimmen aus Maria-Laach* 1872 pag. 480 sq., dan blijkt het u, dat men strijden wil tegen de *historische* waarheid.

In zijn *Institutiones propaedeuticae ad sacram theologiam* geeft Christiaan Pesch in tijdrekenkundige orde de verschillende getuigenissen. Lees ze eens vriend, en uwe overtuiging staat vast als een rots.

G. Goed, Petrus is in Rome geweest, doch niet als bisschop van Rome!

¹⁾ *Zeitschr. für protestant. Theologie* Leipzig 1877 p. 486, 508.

H. In welke hoedanigheid dan? vraag ik met Dr. Einig. Als professor in de godgeleerdheid misschien of als eenvoudig predikant?

De zeker onverdachte Protestant Lipsius zegt uitdrukkelijk: „Heeft de voet van den prins der Apostelen ooit de eeuwige stad betreden, dan is deze zeker niet als eenvoudig reiziger, maar krachtens zijne apostolische volmacht daar gekomen, en zijn marteldood onder Nero vormt dan maar het glorieus einde van zijne werkzaamheid onder de Romeinen uit kracht van zijn ambt. En wanneer, zooals nog vele Protestanten verdedigen, het episcopaat van rechtstreeksche apostolische instelling is, dan blijkt het recht der Roomsche Kerk volstrekt niet zoo ongerijmd, de reeks harer bisschoppen onmiddellijk tot op den Apostel Petrus terug te brengen” ¹⁾.

En zoo kon Cobbett zeggen: „De H. Petrus stierf te Rome als martelaar ongeveer 60 jaren na de geboorte van Christus. Maar een ander nam zijn plaats in en er bestaat volkomen zekerheid, dat de opvolging van dien dag af tot heden onafgebroken gebleven is”. ²⁾.

G. Maar Calvijn zegt: „Dat Petrus als bisschop vooral langen tijd te Rome geweest is, daarvan kan ik niet overtuigd worden.”

H. En toch als men geloof wil schenken aan Ignatius, bisschop van Antiochië († 107), Papias, bisschop van Hierapolis, een leerling van den Evangelist Joannes, Dionysius, bisschop van Corinthe, Irenaeus († 202), Tertulliaan († 220), en een tijdgenoot van dezen laatste, den schrijver van *Carmen ad Marcionem*,

¹⁾ *Jahrbücher für protest. Theologie* (Leipzig 1876. p. 562).

²⁾ *Geschied. der Hervorming in Engeland en Ierland. Bl. 4.*

en Cyprianus, bisschop van Carthago († 258), van wien de schrijfster van de *Geschiedenis der Christelijke Kerk* (met een voorwoord van J. H. Donner) zegt, dat hij is „ingegaan in de eeuwige vreugde,” en aan de catalogen en aan Hegesippus († 181), Epiphanius († 402), Optatus, bisschop van Mileve († 384) in zijn leerzaam werk over de scheuring der Donatisten, dan is zelfs de minste twijfel onredelijk.

Overweeg nog eens de woorden van Lipsius. „Voor mij staat het ontwijfelbaar vast, dat Petrus te Rome kwam, daar zijn zetel vestigde en daar stierf, m. a. w. bisschop van Rome of Romeinsch bisschop is geweest.”

Voor een oogenblik echter verondersteld, dat Petrus *niet* naar Rome kwam, zich daar dus niet vestigde, dan zegt een Katholiek: dat zelfs is de voornaamste vraag niet; de kern der zaak ligt hierin, *aan welken zetel Petrus zijn waardigheid van primaat verbonden heeft* m. a. w. ik behoef alleen te bewijzen, dat het primaatschap van Petrus aan den zetel van Rome verbleven is. Het zou denkbaar zijn, dat Petrus, bisschop van Rome zijnde, bij zijn leven een bisschoppelijken coadiutor heeft aangesteld en door dezen de Kerk van Rome heeft laten besturen, (zooals ook nu nog pleegt te geschieden).

Zeker is het, dat de Roomsche Pausen zichzelven het primaatschap toekenden, bijvoorbeeld Clemens, (91—100?) Victor (192—201), Zephyrinus (201—218), Stephanus (253—257) Julius I (337—352), Liberius (352—366), Siricius (385—398) Innocentius I (402—417), Zosimus (417—418) enz. enz.

G. Dat de Pausen, die gij daar uit de eerste eeuwen opnoemdet, zichzelven het primaatschap toekenden, bewijst niet, dat zij het werkelijk hadden.

H. Gij zult toch wel toegeven, dat ook de Pausen recht

hebben getuigenis af te leggen, en wanneer die Pausen luide en in 't openbaar tegenover het Oosten en het Westen verklaren: de macht van Petrus, door Christus hem verleend, gaat over op den bisschop van Rome, en wanneer niemand hun die macht betwist, zult gij toch wel aannemen, dat die macht openlijk ook door anderen erkend werd, niet waar?

G. Dat dunkt mij aannemelijk. Maar gij weet toch, dat Prof. Beyschlag den bisschop van Trier heeft uitgedaagd één enkelen Kerkvader te noemen, die de woorden van Christus: „*Gij zijt Petrus* enz., en: „*Weid mijne lammeren*” enz. op de bisschoppen van Rome laat terugslaan?

H. Ja, dat weet ik en ook dit: Prof. Dr. Einig heeft dien Christus-loochenaar Beyschlag zóó beschaamd gemaakt, dat de vrienden van Beyschlag in de uitdaging van dat hoofd des *Evangelischen Bundes* allesbehalve een bijslag hebben gehad.

Nu wij toch aan 't praten zijn, zal ik U eens voorlezen, hoe Prof. Einig zijn tegenstander over dit punt gekapitteld heeft.

G. Dat wil ik wel eens hooren.

H. Wij kunnen er ook iets uit leeren.

Vooreerst, Professor, — zoo schrijft Einig — wanneer de Kerkvaders in die woorden van Christus het primaatschap van Petrus erkennen en van den anderen kant verklaren, dat Christus' Kerk ook na den dood van Petrus zóó moet blijven bestaan, als de Heiland haar gesticht heeft en daarenboven nog uitdrukkelijk den bisschop van Rome als Petrus' opvolger in het primaatschap eer bewijzen — wat eigenlijk nauwelijks noodig is, daar er van een anderen bisschop geen sprake kan zijn — dan zult gij toch zeker wel willen toegeven, dat die Kerkvaders daardoor, al is 't ook niet

rechtstreeks, dan toch zeer duidelijk die woorden van Christus op de bisschoppen van **Rome** laten terugslaan. Dat volgens alle Kerkvaders de Kerk van Christus zóó moet blijven bestaan, als Hij ze gesticht heeft, zal ik wel niet behoeven te bewijzen. Dat verder, zelfs volgens de aller-oudste Kerkvaders, de bisschop van **Rome** de opvolger van Petrus is, hebben wij vroeger gezien. Er blijft dus maar over te bewijzen, dat er ook Kerkvaders gevonden worden, die in de aangehaalde woorden van Christus het primaatschap van Petrus zien uitgedrukt. Welnu, ook zulke Kerkvaders zijn er en wel, afgezien ook van hen, die zelven Paus waren, niet zoo maar de een of ander, doch per dozijn. Gij kunt niet van mij verwachten, dat ik hier hunne woorden aanhaal. Ik zal u enkel de plaatsen aangeven, waar gij ze vinden kunt; dan moogt gij ze zelf lezen. Getuigenissen derhalve, waar het primaatschap van Petrus uit de woorden van Christus vooral uit die bij Mattheus 16:18 wordt afgeleid, zijn: Tertull. *de praescr. c. 22*, Origen, *in c. 18*, Hilarius, Hieronym. *in c. 16 Matth.*, Cypr. *de unit. eccl.*, Basil, *in c. 2 Is.*, Epiph. *Ancor. c. 8*, Cyrill. Alex. *in Joan. l. 2 c. 12*, Greg. Nanz, *or. 32. al. 26. c. 18*, Greg. Nyss. *in laud. St. Stephani*, Chrysost. *hom. 4 in illud.: Vidi Dominum*, Nilus *ep. 261*, Ambr. *in Luc. c. 6 en in ps. 30*, Aug. *in ps. 30 en Retract. 1 c. 21* enz. Verder niet alleen eenige Vaders, maar zelfs geheele Conciliën, als de synoden van Ephese (Act. 3) en van Chalcedon (Act. 3). Wat zegt gij daarvan, professor, — geen enkele Kerkvader?

G. Het is een aanmerkelijk getal.

H. Vervolgens, wat zult gij zeggen, wanneer ik u Kerkvaders noem, die zelfs rechtstreeks en uitdrukkelijk Christus' woorden op de bisschoppen van Rome laten slaan? Gij zegt: „Geen enkele doet het.” Men zou dus bij zulk

een uitspraak wel moeten denken, dat het mij moeilijk viel er één te vinden. Volstrekt niet, Professor! Integendeel zeer gemakkelijk, en zelfs meer dan één heb ik gevonden. Of neen, niet *ik* heb ze gevonden, een uwer vrienden, de oud-Katholieke professor Langen heeft ze voor mij gezocht. Ik geef hem het woord. Ook zijne vertaling der plaatsen zult gij wel als onbevooroordeeld laten gelden. „Zoo schrijft” — uw vriend Langen is aan 't woord ¹⁾ — „de H. Hieronymus aan Paus Damasus ²⁾: „Met Uwe heiligheid, d. i. met den Stoel van Petrus, sta ik in verbinding, ik weet dat op die rots de Kerk is gebouwd.” Paus Bonifacius I († 422) ³⁾: „De Kerk is op Petrus en diens opvolgers gesticht.”

„Bij zijne opvolgers blijft,” zegt Paus Simplicius († 483) ⁴⁾ „dezelfde leerregel des Apostels, aan wien de Heer de zorg over zijn geheele kudde overdroeg, en bij wien Hij beloofde te blijven tot het einde der wereld, en dien de Poorten der hel nooit zouden overweldigen, en wiens bindende rechterlijke uitspraak in den Hemel niet zou vernietigd worden.”

Paus Gelasius ⁵⁾ († 496) waarschuwt: „Niemand keere zich tegen den Apostolischen Stoel, want de Heer heeft beloofd, dat de Poorten der hel de belijdenis van Petrus niet zullen overweldigen.”

Dubbeltinnig (!) schrijft Paus Felix III ⁶⁾ aan Keizer Zeno: „Is het niet mijn geloof, hetwelk door den Heer als eenig en door geene vijandschap te overwinnen gestempeld werd, door den Heer, die aan Zijne op mijne belijde-

¹⁾ *Das Vatikanische Dogma* enz. 2 Teil, § 7, n°. 5.

²⁾ *Ep.* 15, 2. ³⁾ *Ep.* 15, 1. ⁴⁾ *Ep.* 4.

⁵⁾ *Ep.* 4. ⁶⁾ *Ep.* 2.

nis gestichte Kerk beloofde, dat de Poorten der hel haar nooit zouden overweldigen?"

In de geloofsbelijdenis, door Paus Hormisdas († 523) aan de Oostersche bisschoppen voorgelegd (en door deze laatsten onderteekend), luidt het: „De woorden: gij zijt Petrus enz. zijn bewaarheid, omdat bij den Apostolischen Stoel de godsdienst steeds zuiver bewaard bleef of bewaard blijft.”

G. Mag ik u even onderbreken?

H. Zeker.

G. 't Is u niet ontgaan, hoop ik, dat die getuigenissen alle, behalve dat van Hieronymus, van de Pausen zelve komen?

H. Ik heb u reeds geantwoord of liever Dr. Einig heeft dit gedaan. De Pausen mogen toch ook wel een woordje meespreken.

En de schrijfster van de *Geschiedenis der Christelijke Kerk* zegt: „Reeds vroeger was aan den bisschop van Rome eenige voorrang boven de anderen toegekend,” vroeger d. w. z. volgens dezelfde schrijfster vóór Justinianus I, dus vóór 518.

Maar hoor nu verder eenige getuigenissen van personen, die geen Paus waren, dan zult gij tevens vernemen, wat de uitdrukking „*eenige voorrang*” beteekent. „Zoo wendt zich ook” — Prof. Langen is weer aan 't woord — „de bisschop Possessor tot Paus Hormisdas († 523) met de woorden: „Van wien is meer de bevestiging van 't wankelend geloof te verwachten, dan van het hoofd des zetels, welks eerste bezitter uit den mond van Christus vernam: Gij zijt Petrus enz.?”

Met de woorden van Hormisdas schrijft Justinianus I (voorzeker geen Kerkvader, maar als Oost-Romeinsch Keizer een des te meer vertrouwbare bijbelverklaarder) aan

Paus Agapetus († 536): „De woorden: Gij zijt Petrus enz. zijn door de ervaring bewaarheid, omdat op den Apostolischen Stoel de Katholieke godsdienst vlekkeloos bewaard werd. Van dit geloof zullen wij ons niet afscheiden.”

Sergius van Cyprus schrijft in een zeer vromen brief aan Paus Theodorus († 649): De Romeinsche zetel zij de grondslag der geheele Kerk naar de belofte des Heeren: „Gij zijt Petrus” enz.

G. Ja, maar wilden zij de Pausen niet vleien?

H. Mijn hemel! „waar blijft dan de mogelijkheid voor geschiedenis en schriftverklaring,” vraagt Prof. Einig, „wanneer men zelfs zonder eenigen schijn van bewijs eerlijken lieden zoo maar de beschuldiging van vleierij naar 'thoofd mag werpen? En wie moet dan geveleid hebben? De bisschop Possessor, een Afrikaan? Sergius van Cyprus? Al de Oostersche bisschoppen, die onder Keizer Anastasius te Constantinopel vergaderd waren? Keizer Justinianus, die zelf gaarne een soort van Paus wilde zijn? Hieronymus? Hieronymus zou geveleid en om te vleien zelfs den zin der H. Schrift hebben vervalscht, hij **Hieronymus**! Wee den hoogleeraar Langen te Bonn, als Hieronymus nog leefde! Ja wee ons beiden, Professor, dat wij maar over de *mogelijkheid* van zulk eene vleierij spreken!

Overigens, Professor, moet gij ook niet meenen, dat mijnheer Langen *alle* Vaders heeft opgenoemd, die hier in aanmerking komen. Verscheidene, en wel geheel vertrouwbare, moeten nog worden bijgeteld. Zoo bijvoorbeeld Optatus, een vriend van Augustinus († 430). Hij schrijft in zijn boek tegen den Donatist Parmenianus ¹⁾: „Gij kunt derhalve niet loochenen te weten, dat aan Petrus als

¹⁾ II, 2.

den eerste de bisschoppelijke zetel in de stad Rome verleend is, op welken zetel het hoofd der Apostelen Petrus zit; daarom werd hij ook de Rots genoemd. Op dezen leerstoel moet de eenheid van allen bewaard worden, opdat niet ieder der overige Apostelen op den zijne aanspraak zou maken. Daarom is zondaar en ketter hij, die tegen dezen eenigen leerstoel een anderen opricht."

Hierbij behooren verder: Ennodius (473—521) (*Lib. apol. pro syn.*), Theodorus Studita (*l. 2 ep. 12*), de Vaders van 't Concilie van Ephese (*Act. 3*), op welke kerkvergadering Philippus, de Apostolische gezant, zonder dat iemand er iets tegen inbracht, dorst verklaren: „Petrus, de Prins der Apostelen, de zuil en de grondslag der Kerk, hij die de Sleutels des Hemelrijks ontving, leeft en oordeelt tot op dit uur in zijne opvolgers," d. w. z. de Roomsche Pausen, van wie hier sprake was.

Die woorden dagteekenen uit 't jaar **431**.

Hiertoe behooren ook de getuigenissen van de Syro-Chaldeeuwsche Kerk, die te vinden zijn in het werk *Antiqua eccl. syr.-chald. traditio circa Petri eiusque successorum Rom pontif. divinum primatum, auct. Jos. David chorep. Mossulensi, Rom. 1870*. Ik zal maar een enkele plaats aanhalen: „Gelukzalig zijt gij, o roemrijk Rome, waarin als in een burcht Petrus woont, het hoofd der Apostelen, op wiens vastheid onze Heiland zijne rechtgeloovige Kerk gebouwd heeft."

Wat zegt gij nu, Professor? „Geen enkele?"

Ter straf moet gij minstens de woorden van één dier Vaders lezen. Een overgroot voordeel zou het voor u zijn, indien gij ze behartigdet. Zij zijn van den edelen en vrijmoedigen Afrikaanschen bisschop Cyprianus.

Hij is waarachtig geen vleier.

G. Is dat dezelfde Cyprianus, van wien de schrijfster van de *Geschiedenis der Christelijke Kerk* zegt: „Zijne toewijding aan den dienst des Heeren, de ernst en liefde, waarmede hij niet alleen de aan hem toevertrouwde gemeente verzorgde, maar de belangen der geheele Kerk behartigde, maakte hem tot uitgebreiden zegen voor de gemeente des Heeren?”

H. Dezelfde. In 't jaar 258 viel zijn hoofd. „De leden zijner gemeente waren hem weenende gevolgd” — zoo lees ik in het boekje van die schrijfster — en spraken: „Laat ons met onzen bisschop sterven.” Zij spreidden doeken op den grond om zijn bloed op te vangen.”

Luister nu verder naar Dr. Einig tegen Beyschlag, gij zult verbaasd opzien.

Den 14^{den} September 258 werd Cyprianus voor den heidenschen Proconsul gebracht. Op de vraag naar zijn naam antwoordde hij: „Ik ben Christen en bisschop.” Op 't bevel den goden te offeren, klonk het uit zijn mond: „Dat doe ik niet!” En toen men hem verzocht aan zijn welzijn te denken, zeide hij: „In zulk een rechtvaardige zaak bestaat geen bedenken.” En daarna viel zijn hoofd door het zwaard van den beul. Deze Cyprianus nu, Professor, richt het woord tot u. In zijn voortreffelijk in 't jaar 251 geschreven boekje „*De catholicae ecclesiae unitate*” waarschuwt hij tegen de pogingen des duivels, den stichter aller ketterijen, tegenover welke men aan de eenheid der Kerk moet houden; daarna stelt hij het beginsel dezer eenheid vast en leidt dat beginsel af uit het wezen Gods en der Kerk zelve. „Eén God en één Christus en één Kerk van Christus en één geloof en één volk, is door de kleefstof der eendracht tot vaste eenheid van één lichaam verbonden. De eenheid kan niet verscheurd, noch het ééne lichaam door het splijten van den samenhang verdeeld, noch

door scheiding en losrukking der ledematen in stukken gebroken worden. Wat zich ooit van den moederschoot losrukt, kan niet blijven leven en ademen; het verliest de grondvoorwaarde van zijn welvaren."

Daarna spreekt hij over het zinnebeeld dezer eenheid, 's Heeren onverdeeld kleed zonder naad. „Omdat het volk van Christus niet vaneengescheurd kan worden, werd het uit één stuk geweven kleed des Heilands door de soldaten niet verdeeld. Ongedeeld, onverbonden, in eens geweven, wijst dat kleed op de samenhangende eendracht van ons, die Christus hebben aangedaan. Door het geheimvolle teeken des kleeds heeft Hij de eenheid der Kerk voorgesteld. Wie Christus' Kerk scheurt en slijt, kan niet in 't bezit zijn van Christus' kleed."

Vervolgens spreekt Cyprianus van de eenheid des episcopaats en zegt: „Deze eenheid moeten wij beslist vasthouden en vooral moeten wij bisschoppen, die bestuurders der Kerk zijn, er voor instaan ook het episcopaat zelf insgelijks als één en ongedeeld te doen blijken. Niemand bedriege de broederschap door logen, niemand vervalsche door trouwelooze verdraaiing het geloof der waarheid. Eén is het episcopaat, waaraan ieder afzonderlijk één voor allen en allen voor één met het geheel een deel bezitten. Eén is ook de Kerk, die zich tot de veelheid door vruchtbare uitgroeiing verder uitzet: de zonnestralen zijn veel in getal, doch het licht is één, de takken der boomen zijn talrijk, maar slechts één stam is vastgegroeid op den sterken wortel en uit één bron vloeien vele beken, en ofschoon door den overvloed van het uitstroomend water het den schijn heeft, dat een groot aantal beken worden uitgestort, blijft toch de eenheid in den oorsprong bewaard. Scheid een zonnestraal af van de zon: de eenheid des lichts is ondeelbaar. Breek van den boom een tak: het gebrokene zal niet in

knoppen schieten. Dam de bron af, de beek droogt uit."

Eindelijk geleidt ons Cyprianus naar de bron dezer eenheid. In een heele reeks van brieven heeft hij deze bron helder en duidelijk getoond: **het is de bisschop van Rome, de opvolger van Petrus.** Zoo luidt het bij voorbeeld in den 59sten brief over de kettersche Novatianen: „Gij durft oversteken naar den Stoel van Petrus (cathedra Petri) en naar de hoofdkerk, van waar de priesterlijke eenheid is uitgegaan.... en gij bedenkt niet dat daar die Romeinen zijn, wier geloof door den Apostel geprezen is en tot wie het ongelooft en de dwaling geen toegang kunnen hebben!"

In het boek „*de unitate*” spreekt hij aldus: „Scheuring en ketterij vinden hierin haar oorsprong, dat men niet tot de bron der waarheid gaat, noch het hoofd opzoekt noch naar het onderricht des Hemelschen leermeesters luistert. Wie daarop acht slaat, heeft geene lange uiteenzetting, noch wijdloopige bewijzen noodig. De Heer zegt tot Petrus: Ik zeg u, gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik mijne Kerk bouwen (Matth. 16:18)... Weid mijne schapen!” (Joh. 21:16). Op dien éénen bouwt Hij Zijne Kerk. En hoewel Hij aan alle Apostelen na Zijne opstanding de gelijke macht verleent en zegt: zooals de Vader Mij gezonden heeft, zoo zend ik u; ontvangt den H. Geest.... heeft Hij toch om de eenheid zichtbaar te maken, den oorsprong van dezelfde eenheid als van één beginnende door Zijn gezag vastgesteld. Wel waren ook de andere Apostelen datgene wat Petrus was, met gelijke gemeenschap van eer en volmacht begiftigd, maar de aanvang gaat van de eenheid uit: opdat de Kerk van Christus als één zou blijken.” En nu nog eens, Professor: „De Heer zegt tot Petrus: „Ik zeg u, gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik mijne Kerk bouwen; *weid* mijne

schapen... en dat is de aanvang der eenheid in Zijne Kerk." Zoo spreekt de H. Cyprianus.

Wat dunkt u, vriend? Heeft Cyprianus aan Prof. Beyschlag niet duchtig de les gelezen?

G. Ik sta verstomd! Cyprianus, die in **258** als martelaar de eeuwige vrengde is ingegaan, erkende den bisschop van Rome als het zichtbaar opperhoofd der Kerk en zegt in de duidelijkste taal: wie zich van dat hoofd afkeert, is een gebroken tak, waaraan geen bladeren of knoppen komen kunnen. Mijn hemel! Zouden Luther en Calvijn die woorden van Cyprianus gelezen hebben?

H. Ik weet het niet.

G. Heeft Cyprianus gedwaald?

H. En met hem *alle* andere Kerkvaders enz.? En Cyprianus beroept zich ook op de H. Schrift en leest **daarin** het primaatschap.

G. Vriend, wat heeft Prof. Beyschlag toch wel geantwoord op al die getuigenissen? Ik brand van nieuwsgierigheid.

H. Gij begrijpt, dat ook ik er benieuwd naar was. Ik verwachtte natuurlijk een antwoord en wel geen ander dan: *al die getuigenissen zijn onecht*, maar wie schetst mijne verbazing, toen ik de woorden te lezen kreeg: „wat de Kerkvaders zeggen, is in dit punt voor mij slechts bijzaak... Zij passen den tekst: Gij zijt Petrus enz. zoo maar bij gelegenheid op Petrus en de Pausen toe... en erkenden in Petrus *enkel* een eerevoortrecht (*Ehrenvorzug*) onder zijns gelijken... en het zijn deels Pausen en deels vleiers van den Paus, die zoo gesproken hebben.”

G. Is dat het antwoord van een geleerden professor?

H. Dat is het antwoord van Dr. Willibald Beyschlag, professor in de Evangelische godgeleerdheid en Rector Magnificus der Universiteit van Halle, die in

September 1893 zijn zeventigsten verjaardag heeft gevierd.

Het zal u thans wel niet verwonderen, dat de *Neue Lutherische Kirchenzeitung* gezucht heeft: „De Roomsche heeft de overwinning behaald... Het geschrift van *Einig* is een schandelijke nederlaag voor Beyschlag ¹⁾).

„Als Evangelisch Christen,” zegt de *Allg. Konservative Monatschrift* „kan men deze plaatsen uit het Roomsche verweerschrift niet zonder beklemdheid lezen,” en ik voeg er bij: als lid der *Gereformeerde Kerken in Nederland* ook niet of liever nog minder, want een lid dier Kerken staat nog verder van den Paus dan een Lutheraan.

G. Is *Einig* na 't onnoozel bescheid van Beyschlag oostindisch doof geweest?

H. O neen, hij heeft hem zoo goed getraceerd, dat men het op de lachspieren zou krijgen, als de zaak zelve niet zoo ernstig was.

G. Wat heeft hij toch wel gezegd van dat „eerevoorecht onder zijns gelijken?

H. Luister. „Derhalve wanneer de Vaders verklaren: Christus heeft aan Petrus het primaatschap gegeven, om de eenheid der Kerk te beschermen en te bevestigen (Chrysost., Ambros., Cyprianus), zoodat iedereen, al ware hij Apostel, een scheurmaker en zondaar zou zijn, als hij tegen dezen éénen leerstoel een andere zou oprichten (Optatus); en wanneer die Vaders zeggen: Christus heeft aan Petrus het primaatschap verleend om de grondslag te zijn, waarop de Kerk onwrikbaar en te allen tijde steunen moet (Orig., Tertull., Maxim. Taur.), en om de sleutelen des hemelrijks d. i. om wezenlijke macht te bezitten, en om de macht van bin-

¹⁾ Zie ook het hoofdartikel van *Het Centrum* 16 Mei 1894.

den en ontbinden te oefenen in alles en in alle kerken des aardbols (Maxim.) en herder te zijn over de lammeren en schapen van Christus d. w. z. niet enkel herder, maar herder der herders, herder van kleinen en grooten, herder van onderdanen en hoofden (Ambros. Eucher.) dan hebben de Vaders aan Petrus enkel een eerevoorecht toegekend! ¹⁾

G. Ik heb toch vele moeilijkheden. Prof. Harnack oordeelt dat het primaatschap niet uit de instelling van Christus, maar uit de natuurlijke overmacht der Kerk van Rome is voortgesproten ²⁾. Verder meent hij, dat dit primaatschap in den beginne niet bij den bisschop, maar bij de vergadering van geloovigen gevonden werd en van daar langzamerhand tot den bisschop van Rome overging. ³⁾

H. Goede vriend, waar blijft gij met de woorden van Christus: „Gij zijt Petrus enz. Weid mijne schapen?“ Daarenboven beroepen zich de Vaders altijd op de Apostolische opvolging der bisschoppen, vooral de Romeinsche bisschoppen. De onhoudbaarheid van Harnacks stelling of liever veronderstelling blijkt zonneklaar uit een brief van Paus Victor (192—202) aan Polycrates, den bisschop van Ephese, uit Zephyrinus (202—219) ⁴⁾, uit Stephanus († 257) ⁵⁾, uit Julius I, die Athanasius op den zetel van Alexandrië herstelde ⁶⁾, uit Liberius († 366) ⁷⁾, uit een brief van Siricius (in 't jaar 385) aan Himerius ⁸⁾, uit een schrijven van Innocentius I (in 417) aan de bisschoppen van 't concilie van Carthago ⁹⁾,

¹⁾ Zie P. L. v. Hammerstein, „Edgar“ 7 Aufl. S. 156 ss.

²⁾ *Dogmengesch.* 1, 407. ³⁾ l. c. 412.

⁴⁾ Adv. Prax. 21; Migne 2, 155 sqq.

⁵⁾ Euseb., H. E. l. 7, c. 5; Migne 20, 642.

⁶⁾ Hefele, *Conciliengesch.* 1, 504. ⁷⁾ Ammianus Marcellinus.

⁸⁾ Constant, *Epist. Rom. Pontif.* 1, Paris 1721, col. 624.

⁹⁾ Ep. 29. Constant l. c. 1, 888 sq.

uit een brief van Zosimus (418) aan de bisschoppen van Afrika ¹⁾.

G. Zijn dat allen echte getuigenissen?

H. Niemand twijfelt er aan.

Ik voor mij zie duidelijk in, dat Christus het primaatschap heeft ingesteld ook voor de volgende eeuwen.

G. Doch veronderstel nu eens, dat Petrus zelfs niet in Rome is geweest, dan stonden de Katholieken toch verlegen.

H. Petrus *is* in Rome geweest. De Protestant Wm. Cave o. a. zal 't u nog eens zeggen: „Het zou eene groote *dwaasheid* zijn, wilde men loochenen, dat Petrus in Rome is geweest, daar de Kerk gevestigd en haar met zijn bloed verheerlijkt heeft.” ²⁾

Evenwel mij goed: Petrus is niet te Rome geweest, maar, goede vriend, dan blijft de leer omtrent het primaatschap van den Paus van Rome nog vaststaan, omdat *alleen* bij den zetel van Rome datgene gevonden wordt, wat beantwoordt aan de instelling van Christus. Ik zal mijne bedoeling toelichten. Om de waarheid van Rome's primaatschap te kunnen staven, behoeven maar *drie* zaken bewezen te worden:

1) dat Christus het primaatschap heeft ingesteld, en daaraan valt niet te twifelen dunkt mij;

2) dat Christus de voortduring van dat primaatschap gewild heeft, en die waarheid straalt mij in de oogen;

3) dat de Kerk alleen in den zetel van Rome het primaatschap heeft erkend. Welnu dit laatste wordt door de leer en praktijk aller eeuwen zóó bewezen, dat zelfs de vijanden van den Paus toegeven: de Kerk heeft ver over

¹⁾ Ep. 12. Constant l. c. 1, 974 s.

²⁾ Vom ersten Christenthume.

de duizend jaren het primaatschap van Rome of het Romeinsch primaatschap erkend, en er kan geen tijd aangewezen worden, waarop die overtuiging een aanvang nam.

Gij meent dus, dat Paus Leo XIII de opvolger van Petrus is in al diens rechten en geheel zijne waardigheid?

H. Vriend, ik heb daaromtrent geen zweem van twijfel. Ik blijf overtuigd, totdat men mij zwart op wit de onhoudbaarheid mijner overtuiging aantoot. Bewijs mij helder en duidelijk, dat ik dwaal, en aanstonds wend ik mij af van den Paus. Ik vraag hechte, soliede bewijzen, niet waarschijnlijke maar zekere; de zaak is mij te duidelijk en van te groot belang.

G. Goed, ik zal u door Calvijn overtuigen. Hij zegt: „Om nu eens alles, wat men aangaande Petrus beweert, toe te geven, zoolang het bewijs niet geleverd is, dat goddelooze en heiligschennige apostaten opvolgers van Petrus zijn, doet de waardigheid diens Apostels niets af ten voordeele van den zetel van Rome;” m. a. w.: toegegeven dat Petrus het primaatschap bezeten heeft, dan volgt daar niets uit voor de Pausen van Rome, daar men onder hen goddelooze en heiligschennige apostaten aantreft, die *onmogelijk* Petrus' opvolgers kunnen genoemd worden.

H. Ik antwoord u met Dr. Schaepman: „Geen kerkelijk geschiedschrijver heeft ooit ontkend of zal ontkennen, dat er Pausen gevonden zijn, die Christus' wet te schande hebben gemaakt. Niemand heeft dit ontkend, wat waar is, sommigen hebben de schuld der Pausen eer verzaard dan verlicht”.... maar „evenmin heeft de Kerk gemeend in de boosheid van sommige Pausen de veroordeeling van het Pausdom te moeten zien. De belijdenis van Petrus is door de verloochening in den lijdensnacht niet te niet gedaan en de belofte is door de voorspelling van de zwakheid niet

teruggenomen.... Dante Alighieri heeft in den hem vloekwaardigen Bonifacius VIII den *Gran Prete* gehuldigd, den onaantastbaren Stedehouder Gods.' ¹⁾

Slechte Pausen zijn er geweest, denk b. v. aan Alexander VI.

G. Kan dan een zedeloze Paus tevens het uitverkoren werktuig des H. Geestes zijn?

H. Ik zal Dr. Einig laten antwoorden:

1.) Ja, ook een zedeloze Paus kan het werktuig des H. Geestes voor anderen zijn. Ook Judas was als Apostel het werktuig van den H. Geest en heeft wellicht zelfs wonderen gewerkt, en toch was hij de Judas! Ambt en persoon zijn tweecërlei. En ook behoeft Gods genade niet afhankelijk te zijn van de waardigheid van hem, die ze naar Gods wil aan anderen doet toekomen. Of de landman zijn zaad strooit met reine of onreine handen, het zaad ontkiemt; het kanaal, waardoor het water vloeit, moge van goud of van steen zijn, het water zelf blijft helder; het zegel zij van zilver of lood, aan den zegelafdruk merkt men dat niet; de brandende kaars verteert zichzelf, zij verlicht toch anderen. Zoo spreken reeds de Kerkvaders.

2.) Waarom toch de tegenstanders der Katholieke Kerk van de 259 Pausen, onder wie volgens de telling van Luther 46 martelaars en zeer vele heiligen en bijna altijd slechts mannen van uitstekende deugd waren, altoos en altoos met zulk een groote voorliefde zich bezig houden met den een of anderen Paus, die minder deugdzaam en zelfs zedeloos was? Professor, weet gij een antwoord?

3.) Uw Luther, Professor, was toch ook, zooals gij meent, een werktuig des H. Geestes. „Geen mensch,”

¹⁾ *Roomsche Recht tegen Protestantsch verweer* blz. 45 (Utrecht. Wed. J. R. Van Rossum 1892.)

getuigt hij van zichzelf, „heeft ooit geleerd zooals ik; ik bekreun mij over geen enkele spreuk der Schrift; ik heb voor mijne leer geene bewijzen noodig; in de plaats van alle bewijzen geldt mijn wil; ik, Doctor Martinus Luther, wil het zoo; ik ben wijzer dan de geheele wereld.”¹⁾ En verder, Professor: moest Luther, indien God door hem, zooals gij meent, de geheele Kerk hervormen en een nieuwen godsdienst stichten wilde, wat sedert Christus niet geschied was, moest die Luther niet veel meer het werktuig des H. Geestes zijn, dan zoo'n Paus, die een van de 259 is? — En nu, Professor, hoe staat het met den *persoon* van Luther?

Vriend, hier laat ik Dr. Einig niet meer aan 't woord. Hij haalt tegen den persoon van dien begaafden man getuigenissen aan die, vooral wijl zij van de vrienden des grooten hervormers komen, het hart bedroeven.

Ik stem liever met Dr. Schaepman in, die zonder Luther in het minst voor zondeloos te houden, hem van geen schandelijke zonde verdenkt.

Maar het karakteristiek portret van het kind met zijn harde, droevige, sombere jeugd, met dat groot en warm hart, groot en warm genoeg om soms onstuimig en ongeregeld te kunnen zijn, — van den jongeling, zichzelf voor een oogenblik vergetend, maar niet verzakend, — van den monnik, die in het klooster geleden en gestreden heeft van zieleleed met zielenood, en wiens ziel op een sombere wereld, een chaos van licht en duisternis gelijkt, dat portret, door de meesterhand van den eerlijken Rijsenburgschen Doctor in *Roomsch Recht* met niet minder breede dan scherpe lijnen getrokken, staat in mijn gemoed onuitwischbaar afgedrukt, en, dierbare vriend, in dat portret *kan* ik geen

¹⁾ Luther, *Wittenb. Ausg.* 5, 107.

uitverkoren werktuig des H. Geestes, namelijk geen hervormer van Gods Kerk op aarde zien.

G. En blijft dan een onwaardige Paus de „onaantastbare Stedehouder Gods.”

H. De H. Leo schrijft te recht, dat de zetel als zoodanig niets aan waardigheid verliest, doordien somtijds een slechtaard hem inneemt; op den Heiligen Stoel kunnen dus menschen zetelen, die volstrekt niet heilig zijn. „De goddeloosheid van Dioscorus heeft de waardigheid van den Alexandrijnschen zetel niet verduisterd; iets anders is de zetel, iets anders zijn zij, die daarop zetelen,” zegt hij ¹⁾ „want hoewel de verdiensten der prelaten soms verschillen, niettemin blijven de rechten der zetels.” ²⁾

G. En zal dan zulk een onwaardige Paus nooit dwalen?

H. Onder de lange reeks van opperpriesters, waarbij volgens den Protestant Macaulay de fierste koningshuizen met haar vergeleken als van gisteren zijn en niet zulke waarborgen van duur en vastheid als zij kunnen geven, is geen enkele apostaat te vinden in dien zin, dat hij als herder en leeraar aller Christenen, overeenkomstig zijn apostolisch gezag optredend of *ex cathedra* sprekend, ooit iets omtrent geloof en zeden aan de geheele Kerk te gelooven heeft voorgesteld, wat met de zuiverheid van 't geloof en der zeden in strijd was.

G. Heeft Paus Liberius (352—366) het Ariaansch of Semi-ariaansch symbool niet onderteekend?

H. Als gij Hefeles ³⁾, „een der geschiedschrijvers die de heer Dr. J. H. Gunning met zijn achting vereert,” ⁴⁾ openslaat dan zegt gij: neen.

¹⁾ *Ep.* 106, c. 5; *M.* 54, 1007.

²⁾ *Ep.* 119, c. 3; *M.* 54, 1043.

³⁾ *Conciliengeschichte* 2e edit. I p. 682.

⁴⁾ Dr. Schaepman: *Roomsch recht* blz. 17.

Maar al zou Liberius het onderteekend hebben, aan een zonde ware hij schuldig geweest, doch dat doet hier niets ter zake, wijl die onderteekening geen uitspraak *ex cathedra* was.

G. En is Paus Vigilius (538—555), doordien hij de *geschriften* of de zoogenaamde drie kapittels van Ibas, Theodoretus en Theodorus van Mopsuestia op het vijfde algemeene, het tweede Concilie van Constantinopel (553) veroordeelde, niet in tegenspraak gekomen met het Concilie van Chalcedon (451)?

H. Ik heb dat ernstig onderzocht en raad u het ook te doen. Lees bij voorbeeld Muzzarelli, *De auct. Rom. pont.* t. II cap. IX. § 5, of Christian Pesch S.J., *Praelect-dogmat.* of Hergenröther, *Allgem. Kirchengesch.* of Fr. J. V. de Groot, O. Praed., *Summa apologetica* I, 281, of J. de Bruijn, *Theologiae dogmaticae compendium* t. 1. 320. Het is mij duidelijk, dat Paus Vigilius *hoogstens* gebrek aan standvastigheid heeft getoond; van ketterij of dwaling is geen sprake. Het was een kwestie van *personen*, niet van de leer.

G. En heeft Honorius I (625—638) niet aan Sergius van Constantinopel twee brieven geschreven, die Sergius' dwaalleer steunden?

H. Ja, argeloos en niet opgewassen tegen de Grieksche sluwheid, is hij in de val geraakt, maar die brieven behelsden uit kracht der woorden niets kettersch. Hier geldt het geen geloofsbesluit.¹⁾

G. Heeft Paus Paulus V den 5 Maart 1616 Galilei niet veroordeeld door te bevelen, het besluit van de *Congregatie van den Index* volgens hetwelk de leer van Galilei

¹⁾ *De Katholiek*, D. 57 bldz. 149; Mgr. Bottemanne: *De Honorii Papae epistolarum corruptione*.

gestempeld werd als strijdig met de H. Schrift, openbaar te maken?

H. De Paus heeft de openbaarmaking van dat besluit bevolen, maar hij deed dat niet als sprekende *ex cathedra* of gebruik makende van zijn hoogst gezag. Als gij Grisar ¹⁾ leest en Bouix ²⁾ zult gij daarvan overtuigd worden.

Hebt gij nog meer tegenwerpingen?

G. Pius IX (1846—1878) heeft in 1854 de Moeder Gods onbevlekt ontvangen verklaard.

H. Welnu?

G. Dat is een dwaling en de Paus sprak *ex cathedra*.

H. Waaruit volgt dat dit een dwaling is?

G. Het staat niet in de H. Schrift.

H. Ik wil hier niet de onhoudbaarheid der stelling bespreken, dat de H. Schrift de gansche geopenbaarde waarheid behelst. Maar bovendien antwoordt de Katholieke Kerk met te onderscheiden: dat leerstuk staat niet uitdrukkelijk, met even zooveel woorden in de H. Schrift het zij; doch het staat duidelijk genoeg in de H. Schrift aangeduid en volgt uit vele andere waarheden omtrent Christus en zijne Moeder, welke waarheden wel *uitdrukkelijk* in de H. Schrift staan.

De Onbevleete Ontvangenis van de H. Maagd is een waarheid zoo oud als de groetenis des engels. Die waarheid behoort tot de openbaring, door de Apostelen overgeleverd. Het vraagstuk echter der Onbevleete Ontvangenis eischt tegenover u eene breedere behandeling. Laten wij dat vandaag laten rusten. Ik geef u liever iets algemeens ter overdenking.

Ziehier wat de Katholiek houdt: de Kerk is onfeil-

¹⁾ *Galileistudien*.

²⁾ *Revue des sciences eccl.* 1866.

baar in het vaststellen eener geopenbaarde waarheid. Dit verklaart hij zoo: De Kerk moet de geopenbaarde waarheid, *depositum revelatum*, bewaren, maar geene nieuwe openbaringen verwachten of nieuwe leerstukken uitdenken. Wanneer dus de Kerk eenige waarheid als een leerstuk te gelooven voorstelt, doet zij daarmee niets anders dan krachtens het haar geschonken gezag verklaren, dat die waarheid behoort tot de openbaring door de Apostelen overgeleverd. De Kerk leert dan niet iets nieuws, dat vroeger volstrekt onbekend was, maar stelt uitdrukkelijk te gelooven voor wat voorheen reeds als in kiem (implicite) in de kerkelijke leer was vervat. Zoo bijvoorbeeld de geopenbaarde waarheid: God is mensch geworden behelst (implicite) vele waarheden omtrent de twee naturen in Christus, omtrent zijne oneindige heiligheid en kennis enz., welke waarheden vroeger niet uitdrukkelijk (explicite) als zoodanig door allen gekend waren noch onder bepaalde termen vielen. Nochtans moet men dit niet met Günther en Huber zóó verstaan, alsof van den aanvang der Kerk bijna niets in het uitdrukkelijk geloof der Kerk lag behalve de grondwaarheid der menschwording en verlossing, en alsof de overige waarheden langzamerhand daaruit zijn voortgekomen. De Kerk is altijd overtuigd geweest, dat de Apostelen door het licht des H. Geestes dat hen bestraalde, alle waarheden beter hebben doorschouwd dan allen, die na hen komen zouden, ofschoon die Apostelen nog niet de wetenschappelijke termen gehad hebben.

G. Maar de Paus heeft zich onfeilbaar verklaard; ik vind dat een bedenkelijk punt.

H. Die onfeilbaarheid volgt uit het Primaatschap, doch daarover een anderen keer. Laten wij nu ons onderhoud staken.

Overweeg eenige dagen, wat wij besproken hebben.

Denk *zonder vooroordeelen* na over de teksten van Matth. 16: „Gij zijt Petrus” en van Johannes 21: „**Weid** mijne lammeren.” Die teksten vooral zijn oorzaak geweest, dat zeer velen uit de deftigste en geleerdste kringen in Duitschland, Groot-Brittanië, Rusland en Nederland tot de Katholieke Kerk overgingen en vooral in onze dagen van twijfelzucht overgaan, ofschoon de erkenning van het pauselijk oppergezag een zwaar offer schijnt te vorderen van hen, die in het Protestantisme zijn opgevoed. Dit blijkt o. a. uit de woorden van Kardinaal Vaughan door de *Times* in November 1894 medegedeeld: „Eene menigte Engelsche geestelijken van den deftigen stand en van hooge ontwikkeling en een groot aantal leeken belijden de Katholieke leer bijna in geheel hare volledigheid en hun ontbreekt nog maar de onderwerping aan den Paus om echte Katholiken te zijn.”

En toch, wie het gezag des Pausen verwerpt, moet *alle* gezag in de Kerk laten vallen. Heinrich von Treitschke, professor in de geschiedenis aan de hoogeschool van Berlijn zegt van Milton: „Zijn sterke geest, gewoon om de dingen der historie in de heele scherpte hunner tegenstellingen te begrijpen, beleed de stelling: **wie gezag zegt, spreekt het woord Paus uit**, of hij zegt niets.” ¹⁾

Wanneer gij, zooals gij belijdt, het Woord Gods *niet* uitlegt naar ieders particulier verstand, doch naar de analogie des geloofs, naar de groote harmonie der Apostolische Geloofsbelijdenis en der Niceïsche Belijdenis des Drieëenigen Gods, dan hebt gij het woord **Paus** uitgesproken en behoeft maar consequent te zijn. En indien gij de Kerk niet opvat gelijk Dr. J. H. Gunning J. Hzn., als een gedachten-ding, het afgetrokken denkbeeld van de menigte der geloof-

¹⁾ *Histor. und polit. Aufsätze* 1865, S. 82—84.

vigen en wat zij meer is, vereeniging van gemeenten, geordende maatschappij als louter *mensenwerk* ¹⁾, dan spreekt gij het woord **Paus** uit, en wanneer de woorden van Mattheus en Johannes *iets* beteekenen dan beteekenen zij den **Paus** voor alle eeuwen en voorspelden **Leo XIII.**

Denk over dit alles na, dan zult gij begrijpen, waarom de beroemde Engelsche geschiedschrijver Henry Thomas Buckle kort vóór zijn dood tot een Katholieken Schot, Mr. Alexander Hill Gray kon zeggen: „Het Protestantisme is de tegenstrijdigheid zelve... Het Katholicisme is ten minste logisch... Wanneer men mij bewijst, dat Christus de Zoon Gods was, word ik aanstonds Katholiek.” ²⁾

Gij zult dan tevens inzien, hoe juist de onkatholieke Arnold Ruge het Protestantisme gekarakteriseerd heeft: „In de plaats der geestelijke **Hierarchie** zetten de Protestanten de geestelijke **Anarchie.**” ³⁾

Wie weet of gij ook niet met Fr. Alberti den wensch uit: „Indien het waar is, dat in de Protestantsche Kerk geene leerstellige eenheid bestaat noch bestaan kan, laten wij dan het graf naderen van Luther en zuchtende zeggen: *Een ieder Koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is, wordt verwoest* (Matth. 12:25). Keeren wij derhalve terug in den schoot der Katholieke Kerk, die de machtigste is, omdat zij de eenheid bewaart.” ⁴⁾

De Protestant Wolters durft verklaren: „De oorsprong en de voortdurende der pauselijke macht door de geheele geschiedenis heen is zoo gewichtig en belangrijk, dat de Katholieken met het volste recht dit

¹⁾ Dr. Schaepman: *Roomsche Recht*, blz. 28.

²⁾ A. H. Huth: *The Life and Writings of Henry Thomas Buckle*, London 1880, II. 203, 204.

³⁾ *Geschichte unserer Zeit*, 1881. S. 2.

⁴⁾ *Theobald*, 1828.

historisch feit als een afdoend bewijs voor de waarheid van hun godsdienst laten gelden." ¹⁾

Ook de Historie is „het vlammend schrift van den heiligen God," zegt Jhr. Mr. A. T. Savornin Lohman. „Ik bewonder die uitdrukking," herneemt Dr. Schaepman, „maar de vraag rijst: welke historie? Voor mij, ik erken het gaarne, staat *die* Historie belichaamd in een levend stuk historie, in een mensch door Gods bijzondere genade daartoe uitgerust en gesteld, in een mensch, die als drager van Gods Woord de heraut en de tolk is der historie: de **Paus.**" ²⁾

Met de beloften van Christus voor oogen: „De Poorten der hel zullen haar niet overweldigen," en met dat plechtig woord: „Gij zijt Petrus" en met de gedachte aan die »sleutelen", aan het weiden der schapen zult gij begrijpen, hoe onze dichter bij 't licht der geschiedenis van negentien eeuwen met evenveel geestdrift als waarheid jubelen mag:

't Zijn achttien honderd jaar! en nog, nog staat de rots
Onwrikbaar als voorheen, hoe fel de branding klots,
Als zuil der waarheid, als het middelpunt der tijden.
Ziet, eeuwen gaan voorbij, en brengen vreugd en lijden
En schand en eere; met den stroom des tijds vergaat
Wat van den tijd is — en de rots van Petrus **staat!**' ³⁾

¹⁾ *In der Minerva*, 1840.

²⁾ *Onze Wachter* 1884 1e deel, blz. 327.

³⁾ Dr. Schaepman: *De Paus*.

